[...]ХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

45-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

№ 184 (11782)
1968 оной августын 7, среда
сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

КПСС-эй ДЕЛЕГАЦИ МОСКВАДАА БУСАБА

Болгариин, Венгриин, Германиин Демократическа Республикын, Польшын, Советскэ Союзай, Чехословакиин коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэдэй Зүблөөндэ хабаадалсаһан КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд А. Н. Косыгин, Н. В. Подгорный, М. А. Суслов, П. Е. Шелест, КПСС-эй ЦК-гай секретарьнар К. Ф. Катушев, Б. Н. Пономарев гэгшэд Братиславаһаа августын 5-да Москвадаа бусажа ерэбэ. (ТАСС).

РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ БҮХЫ ХИНАГШАДТА МУХАР-ШЭБЭРЭЙ АЙМАГАЙ АРАДАЙ ХИНАГШАДАЙ ХАНДАҺАН

НЭЭМЭЛ БЭШЭГ

[...]ҮНДЭТЭ НҮХЭДҮҮД!

[...] Мухар-Шэбэрэй аймагай [...] хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд [...] социалис мүрысөө үргэнөөр [...]үүлжэ, энэ жэлэй хабарай [...] хүдэлмэрине богонихон [...] соо, эрхим шанартайгаар [...], тарилгын хойноһоо һайн [...] эмхидхээ. Мүнөө аймагай [...]уудай дээрэ орооһото ба [...] тарянууд һайнаар ургажа [...]. Бүхы дээрээ 850 мянган [...] ороо орооһо тарнан хуряагдажа [...]. Мухар-Шэбэрэй таряашад [...] 39000 центнерээр ехэ, [...] мянган центнерһээ бага бэшэ [...] таряа гүрэндэ худалдаха [...] абаа.

[...] бүтэдэндэ аймагай колхоз, [...]уудай арадай хинагшадай [...] хубитань оролсоно гээшэ. [...] ургаса абахын тулада тэдэ [...] бүхы ажахын жэлэй турша [...] жагсажа байнхай.

[...]дай хүдэлмэридэхи эгээн [...] харюусалгатай үе — таряа ха[...] мүнөө эхилхэеэ байна.

[...], аймагай колхоз, совхо[...], хүдөө ажахын бусад пред[...]уудай арадай хинагшадай бүлэгүүд болон постнуудай хүтэлбэрилэгшэд, ургаса хуряалгын, хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэлгын үедэ дүүргэгдэхэ манай зорилгонуудые өөрынгөө зүблөөн дээрэ дэлгэрэнгыгээр зүбшэн хэлсээд, энэ шухала хүдэлмэри үнгэргэлгэдэнь аймагай партийна организацида, колхозуудай правленинүүдтэ, совхозуудай дирекцинүүдтэ шухала туһаламжа бодото дээрэнь үзүүлхын тула доро дурсагдаһан хэмжээ ябуулгануудые хараалаад, бэелүүлжэ ороободи:

— бүхы хуряалгын техникын, автотранспортын хэр бэлэн болоһые шалгаха харалга үйлэдбэриин управлениин, колхоз, совхозуудай болон хүдөө ажахын бусад предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй, мэргэжэлтэдтэй хамта 1968 оной августын 10 хүрэтэр үнгэргэхэбди, тарянай бүхы комбайнуудые һайнаар заһажа, орооһо тарянай оройдоошье гээгдэхээр бэшэ болгуулхабди, агрегадуудай мэргэжэл ехэтэй механизаторнуудаар хэр хүсэдөөр хангагдаһые шалгахабди;

— техникын хэр зүбөөр ашаглагдахын, машинануудые техническэ талааринь — хаһа саг соонь харууһалгын, тэдэнние бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэлгын хойноһоо, горючи болон түрхихэ материалнуудай зүбөөр хадагалагдахын, гамтайгаар гаргашалгын хойноһоо ургаса хуряалгын үе соо саг үргэлжын хиналта бэелүүлхэбди:

— бэлэдхэлэй пунктнуудай, тарянай складуудай, овощехранилищинуудай, таряа сэбэрлэдэг машинануудай, ороoһо хатаадаг газарнуудай хэр бэлэн болгогдоһые шалгахабди;

— хуряалгын шанарай, хүдөө ажахын продуктнуудые хадагалалгын ба зөөлгын хойноһоо саг үргэлжын хиналта эмхидхэхэбди, ороoһо таряа, хартаабха, овощ гээһэн, хадагалхадаа тэдэнние гутааһан баримтануудаар эрид шанга хэмжээ абахабди. Ургаса хуряалгын дүүрэһэнэй һүүлээр полиин хэр һайн шанартайгаар хуряагдаһые агрономуудтай хамта шалган тушаажа абахабди.

Хиналта таһалгаряагүй бэелүүлхын тулада бүхы комбайнова агрегадуудта, тоогуудта, складуудта, автоколоннонуудта арадай хиналтын ба «комсомольско прожекторэй» постнуудые байгуулаабди. Бүхы дээрээ 90 гаран иимэ пост байгуулагдажа, тэдэндэ 400 шахуу арадай хинагшад хүдэлхэ байна.

Полиһоо тоог ба бэлэдхэлэй пунктнууд хүрэтэрхи бүхы замдань ороoһо тарянай үригдэхэгүйн хойноһоо нютагуудтахи арадай хинагшадтай хамта саг үргэлжын шалгалта хэхын тулада арадай хиналтын аймагай комитедэй дэргэдэ рейд шалгалта хэхэ 2 оперативна бүлэг байгуулагданхай;

— һолоомо хаһа саг соонь суглуулжа һүрилэлгын, намарай паар хахалха түсэбүүдэй дүүргэлтын, шанарай хойноһоо хиналта тогтоохобди:

— автотранспортын угаа дутамаг байһые хараада абан, автомашина бүхэнние бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэхын (бортыень үндэр болголго, хоёр халаанай хүдэлмэри, хүсэд дүүрэнээр ашалга, ашалгын, буулгалгын ба замда ябалгын үедэ миин зогсожо һаатуулгые усадхалга) хойноһоо шанга хиналта тогтоохобди;

— үбһэ хуряалгын, силос даралгын шанарые, бэлэдхэгдэһэн тэжээлэй тоо хэмжээн тухай тоосоото мэдээнүүдэй зүб байлгын хойноһоо хододоо шалгажа байхабди.

— 1969 оной тарилгын үрэһэ хаалгын, тэдэнние сэбэрлэлгын ба хадагалалгын хойноһоо хиналта эмхидхэхэбди.

Манай хараалһан хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгэдэ олониитэ арадай хинагшадые, «комсомольско прожекторэй» штабуудай гэшүүдые, колхозуудай шалгалтын комиссинуудай гэшүүдые, нютагай Соведүүдэй депутадууд болон бусадые эдэбхитэйгээр хабаадуулхабди. Ямар нэгэн шалгалта хэхэдэ элирүүлэгдэһэн дутуу дунданууды зайсуулха, ургаса хуряалгые, хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэлгые богонихон болзор соо, эрхим шанартайгаар үнгэргэлгэ хангаха ябадалые бидэнэр өөһэдынгөө гол зорилго болгон табинабди.

Колхоз, совхозуудта, «Сельхозтехника» нэгэдэлдэ, бэлэдхэлэй пунктнуудта мүнөө үедэ арадай хинагшадай суглаанууд үнгэргэгдэжэ, «1968 ондо ургаса хуряалга, хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэлгэ үнгэргэхэ үедэ арадай хинагшадай дүүргэхэ зорилгонууд» гэһэн асуудал хаража үзэгдэнэ, энэ үе соо арадай хинагшадай бүлэгүүдэй, постнуудай хэхэ хүдэлмэриин түсэбүүд баталагдана.

Ургаса хуряалгын үедэ арадай хинагшадай хэһэн хүдэлмэриин дүн дүршэл ханын хэблэлдэ, «Арадай хиналта» гэжэ витринэдэ, дайшалхы хуудаһануудта, «молнинуудта», тэрэшэлэн «Ленинский путь» гэжэ газетэдэ үргэнөөр бэшэгдэхэ.

Ургаса хуряалгын шанарай, ороoһо тарянай, хүдөө ажахын бусад продуктнуудай гээлтэ хоролтогүйгөөр хадагалагдахын хойноһоо хёрхо хиналта тогтоохыень; тингэжэ хүдөө ажахын энэ шухалын шухала кампани үнгэргэлгэдэ өөһэдынгөө туһа нэмэри оруулхыень республикын хүдөөгэй бүхы арадай хинагшадые бидэнэр уряалнабди.

Аймагай зүблөөндэ хабаадагшадай даалгабаряар: колхоз, совхозуудай, хүдөө ажахын бусад предприятинуудай арадай хиналтын бүлэгүүдэй түрүүлэгшэнэр В. СЕЛЕЗНЕВ, Н. МЕДВЕДЕВ, С. УШАКОВ, И. БЕЛЬСКИЙ, М. АНТОНОВА, И. ТРОФИМОВ, И. ЕРАФЕЕВ, П. КОБЫЛКИН, Н. ЛОСКУТНИКОВ, И. ПЕРЕВАЛОВ, Н. ДАНИЛОВ, Г. БУДАЕВ, В. АБАШЕЕВ, Ф. РОДИОНОВ;

Арадай хиналтын аймагай комитедэй хүдөө ажахын таһагые нииитын уялга болгон даагша В. ПЕТРОВ; арадай хиналтын аймагай комитедэй түрүүлэгшэ И. КРУПЕННИКОВ.

Буряадай АССР-эй Арадай хиналтын комитедтэ

Республикын колхоз, совхозуудай, хүдөө ажахын бусад предприятинуудай бүхы хинагшадта Мухар-Шэбэрэй аймагай арадай хинагшадай хандаһан нээмэл бэшэг тухай

[...]1968 ондо ургаса хуряалгые, хүдөө ажахын про[...] бэлэдхэлгые хангаха хэмжээнүүд тухай» КПСС-[...]-гай ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоо[...] дүүргэлтэ болгон, партийна организацинуудта, [...] правленинүүдтэ, совхозуудай болон хүдөө [...] бусад предприятинуудай дирекцинүүдтэ ту[...] зорилгоор Мухар-Шэбэрэй аймагай ара[...] хинагшад ургаса хуряалгын хүдэлмэриин үедэ аб[...] дорхой хэмжээнүүдые хараалаад, бэелүүлжэ [...] өөһэдһөөнь жэшээ абахые уряалан хүдөөгэй бүхы [...] хинагшадта хандаа.

[...]Мухар-Шэбэрэй аймагай колхоз, совхозуудай, хүдөө [...] бусад предприятинуудай арадай хинагшадай үнэтэ үүсхэлые һайшааха, Мухар-Шэбэрэй аймагай арадай хинагшадай нээмэл бэшэг зүбшэн хэлсэхыень, 1968 ондо ургаса хуряалгын, хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэлгын хойноһоо үрэ ехэтэй, али бүхы талын хиналта эмхидхэхыень, энэ шухалын шухала ажахын-политическэ кампани үнгэргэлгэдэ партийна, советскэ, ажахын органуудта бодото һайнаар туһалхыень Улаан-Үдэ городой болон районуудай арадай хиналтын комитедүүдые, колхоз, совхозуудай, «Сельхозтехника» нэгэдэлэй, транспорт болон худалдаа наймаанай организацинуудай арадай хиналтын бүлэгүүдые, постнуудые уялгалаа.

Курска область Ленинэй орденоор шагнагдаа

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ ороноо аршалан хамгаалхадаа Курска областиин ажалшадай эрэлхэг зориг гаргаһанайнь түлөө, мүн арадайнгаа ажахые һэргээн бодхоохо, хүгжөөхэ хэрэгтэ амжалта туйлаһанайнь түлөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиум 1968 оной августын 5-най Указаараа Курска областине Ленинэй орденоор шагнаба.

Белгородтэ баярай ёһолол болобо

Курска тулалдаанай болоһоор, фашис булимтарагшадһаа Белгородые сүлөөлһөөр 25 жэлэй ойе Белгородэй, Белгородско областиин улад зон баяр ёһололоор тэмдэглэбэ.

Наһа бараһан сэрэгшэдэй памятнигуудай дэргэдэ сэсэгүүд табигдаа.

Белгородэй «Котельщик» гэжэ стадион дээрэ баярай суглаан болоһон байна. Тэрэнние областиин ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ М. Д. Хитров нээбэ.

һэргээгдэн һалбарһан орловско газар нютагта

Дайн сэрэгэй гал түймэртэ дайрагдаһан газар нютагта ажаһуудаг Орловско областиин ажалшад Орловско-Курска тулалдаанай болоһоор, фашис булимтарагшадһаа Орёл хотые сүлөөлһөөр 25 жэлэй ойе баяр ёһололоор тэмдэглэбэ.

Наһа бараһан сэрэгшэдэй памятнигуудай дэргэдэ веногууд болон баглаа сэсэгүүд табигдаа.

Түмэр замшадай соёлой ордон соо баярай суглаан болоһо. Орёл хотын, областиин ажалшадай түлөөлэгшэд, Москва, Белгород, Брянск, Курск, Липецк, Вильнюс, мүн бэшэшье хотонуудһаа ерэһэн айлшад — дайнай ветеранууд, үйлэдбэриин түрүүшүүл, соёл гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд хабаадаа.

(ТАСС).

ЛЕНИНГРАД—„ИНРЫБПРОМ-68“

ЛЕНИНГРАД. (ТАСС). Августын 5-да С. М. Кировэй нэрэмжэтэ оперо, баледэй театр соо «Инрыбпром-68» гэжэ уласхоорондын выставкые нээлгэдэ зорюулһан баярай суглаан болобо.

Энэ суглаае Бүхэсоюзна худалдаа наймаанай палатын президиумэй түрүүлэгшын орлогшо Ю. К. Прихотов нээгээ. Тиихэдээ КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо К. Т. Мазуровта үгэ үгэбэ. «Инрыбпром-68» гэжэ уласхоорондын выставкые баяр ёһололоор нээлгэдэ байлсахаяа ерэһэн гүрэнүүдэй, тус тус фирмэнүүдэй түлөөлэгшэдые К. Т. Мазуров амаршалаа.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

РСФСР-эй ГАБЬЯАТА АРТИСТКА ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ Ю. П. ШАНГИНАДА ОЛГОХО ТУХАЙ

Совет театральна искусствын талаар габьяатай байһанайнь түлөө Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй театрай артистка **Шангина** Юлия Павловнада РСФСР-эй Габьяата артистка гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1968 оной августын 5.

ВАРШАВСКА ДОГОВОРТО ХАБААТАЙ ГҮРЭНҮҮДЭЙ НЭГЭДЭМЭЛ ЗЭБСЭГТЭ ХҮСЭНҮҮДЭЙ ШТАБАЙ НАЧАЛЬНИК ТУХАЙ

Варшавска договорто хабаатай гүрэнүүдэй правительстванууд Варшавска договорто хабаатай гүрэнүүдэй Нэгэдэмэл зэбсэгтэ хүсэнүүдэй штабай начальнигаар армиин генерал С. М. Штеменкые томилбо. Тиихэтээ хамта, бэеынь муудаһанһаа Нэгэдэмэл зэбсэгтэ хүсэнүүдэй штабай начальнигай тушаалһаа сүлөөлхые гуйһан армиин генерал М. И. Казаковой гуйлтые хангаа.

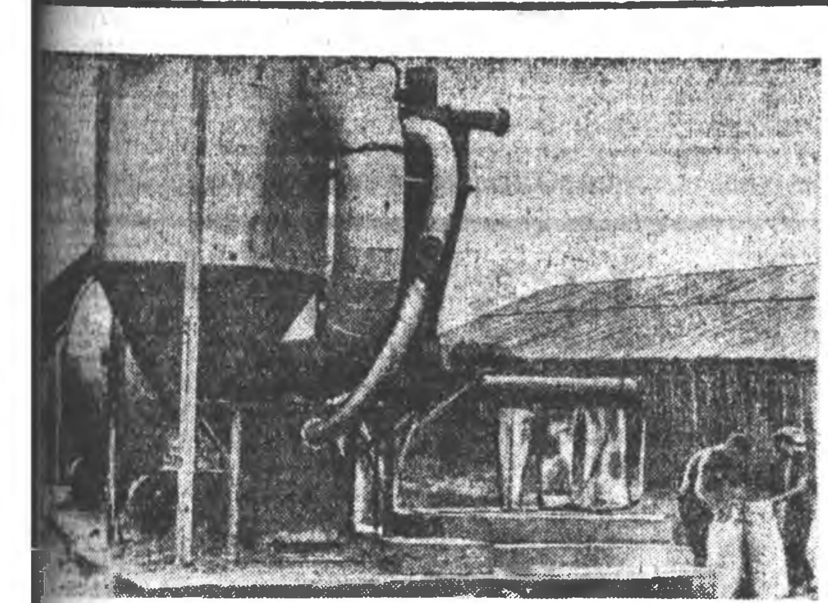

ҮБҺЭНЭЙ ГУРИЛ БЭЛЭДХЭНЭ

Ивалга тосхоной баруун захадахи ороoһо тарянай тоогой хажууда тодхогдоһон арха-барха бүдүүн хоолойнуудтай үндэр сагаан түхеэрэлгэ холоһоо харагдадаг.

Энэмнай үбһэнэй гурил гаргадаг «АВМ-0,4» түхэлэй түсхай оньһон түхеэрэлгэ гээшэ.

— Иимэ оньһон машина энэ жэлдэ түрүүшынхеэ тодхоод, хүдэлгэжэ байнабди,—гэжэ Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын үнинэй механизаторнуудай нэгэн Влас Дмитриевич Мергенов хэлэнэ.

Тэрэ түхеэрэлгые оройдоол хоёр хүн хүдэлгэдэг юм. Тракторист Георгий Астраханцев «МТЗ-50» тракторта һуужа, үбһэ хэршэдэг «КПК-200» түхэлэй косилкатай агрегадаар сүүдхэдээ нэгэ дахин сабшалан дээрэһээ ногоо сабшаад асардаг. Тэрэ хэршэгдэһэн ногоогоо нэгэн доро энэ оньһон түхеэрэлгэ соо хэжэрхинэ. Тэрэнь түсхай пеэшэндэ хатаагдаад саашаа дамжажа, тээрмэдэнь үйрүүлэгдэн гурил болоод, түхеэрэлгын нүгөө захадахи хоолойгоор доошоо гоожожо, тэндэ табигдаһан мэшээгүүд соо ороно.

— Энээгээр сүүдхэ соо 3 тонно үбһэнэй гурил татагдаха ёһотой юм. Үнэндөө үдэрэй 1,5 тонно гурил хэнэбди. Теэд һүниндөө, хоёр халаанда хүдэлхэ хүн үгы. Хэдэхэн хоног соо 6 тонно үбһэнэй гурил бэлдээбди,—гэжэ В. Мергенов хэлэнэ.

Ногооной шэмэтэй байһан сагта энэ оньһон түхеэрэлгые үдэр һүнигүй, хура бороотойшье үедэ дүүрэн хүсэндэнь хүдэлгэжэ, малай эрхим һайн тэжээл—үбһэнэй гурил элбэгээр бэлэдхэхэ тушаа тус ажахынхид бүхы анхаралаа табиха бээз гэжэ һанагдана.

М. НАМЖИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Үбһэнэй гурил татадаг «АВМ-0,4» гэжэ оньһон түхеэрэлгэ. 2. Бэлэн боложо мэшээглэгдэһэн үбһэнэй гурил.

Авторай фото.

Улаан-Үдын аймаг.

ЗАЛУУШУУЛ ТҮРҮҮЛЬЭЭР

Улаан-Үдын Ленинэй орденто мяха-консервын комбинадта ажалаараа алдаршажа, коммунис ажалай ударник гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн залуу комсомол басагад олон юм. Тэдэнэй нэгэн, 18 хүнһөө бүридэһэн комсомол залуушуулай бригадые хүтэлбэрилэгшэ Галина Седовае эндэ танихагүй хүн үгы шахуу. Ушарынь гэхэдэ, энэ нүхэрнай һүүлэй хэдэн жэлэй туршада бригадираар хүдэлхэдөө нилээдгүй дүршэл шадабаритай болоһон тула һая хүдэлжэ эхилһэн, үшөө шаажалай амта таняагүй залуушуулда зүбшэл заабари үгэжэ, шадахыса туһалдагаараа суутай болоһон юм.

Комсомол басагад Г. Золотухина, Г. Екимова, И. Коптева, Г.Теликова гэгшэд Галина Седовагай хүтэлбэри доро хүдэлжэ, дүй дүршэлөөр яһала баян болонхой. Тиимэһээ эдэнэрнай дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ илан гаража, һара, квартал бүхэнэйнгөө даабарииe холодоо үлүүлэн дүргэдэг заншалтай. Мүнөө эбтэй эетэй энэ коллективэйхид дүтэлжэ байгаа Ленинскэ комсомолой 50 жэлэй ойн һайндэрые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллана.

В. ДОРЖИЕВ.

САБШАЛАН ДЭЭРЭҺЭЭ МЭДЭЭСЭНЭ

ТҮРҮҮШЫН 39110 ЦЕНТНЕР

«Үбһэ хуряалгаяа хаһа сагтань үнгэргэжэ, һайн шанартай [...] бэлдэе!» — гэһэн Сэлэнгын аймагай Тельманай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй гаргаһан [...]алые һайшаан дэмжэһэн [...]гын аймагай ажахынуудай [...]шэд мүнөө тон нэтэрүүгээр [...]лажа байнхай. Энэнь тан[...]ые түргэ үүсхэлһээ дулдыда[...] бэшэ, харин үнгэрһэн жэлэйнгээ алдууһаа мүнөө һургаал абана.

һүүлшын мэдээнэй ёһоор, Нарһатын совхозой үбһэшэд 79110 центнер, Иисэнгын совхозойхид 7150 центнер һайн шанартай үбһэ һүрилжэ абаа. Ингэжэ эндэхи үбһэшэд аймаг дотороо түрүүшын 39.110 центнер үбһэ хуряажа абаһан байна.

Ш. ЧИМИТДОРЖИЕВ.

[...]СПУБЛИКЫН АЖАХЫНУУДАЙ ГҮРЭНДӨӨ МЯХА, ҺҮ, ҮНДЭГЭ, НООҺО ХУДАЛДАЖА БАЙҺАН ТУХАЙ

1968 ОНОЙ АВГУСТЫН 1-нэй МЭДЭЭН

(7 һарын түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

[...]магууд	Мяхан тушаагдаһаниинь	ҺҮН: тушаагдаһаниинь	ҺҮН: 1967 онтой жэшэлхэдэ	ҺҮН: үнеэн бүриһөө тушаагдаһаниинь (кг.)	Үндэгэн тушаагдаһаниинь	НООҺОН: тушаагдаһаниинь	НООҺОН: 1967 онтой жэшэлхэдэ
[...]нганай	58	63	88	559	84	84	111
[...]гүрэй	54	71	92	741	115	103	116
[...]н	53	64	83	657	98	71	87
[...]уулын	55	72	98	788	170	93	136
[...]ынтын	37	82	104	667	—	—	—
[...]эрэйн	63	75	105	872	3,9 дахин	106	108
[...]ннинай	59	73	89	496	103	94	114
[...]нскын	102	78	96	1044	93	79	44
[...]Байкалиин	119	76	95	978	46	—	—
[...]ангын	44	64	85	599	112	67	81
[...]ытын	58	73	89	762	71	62	64
[Му]хар-Шэбэрэй	54	77	91	764	113	79	83
[...]нгын	61	83	98	1070	118	105	109
[...]ухэнэй	90	88	99	769	84	118	98
[...]ын	5	36	56	135	—	97	109
Улаан-Үдын	80	89	111	1005	64	122	106
Хоринн	36	80	97	750	138	75	86
Хойто Байгалай	10	74	89	609	—	—	—
Бүхыдөө республика дотор	62	75	95	752	95	85	97

УРАГШАТАЙГААР

Ниитынгээ адууһа малай ашаг шэмэ үбэд, зунгүй дээшэлүүлхын тула Захааминай аймагай «Победа» колхозойхид 25 түсхай звено боложо хубааараад, үбһэ тэжээл бэлдэнэ. «Үбһэеэ хаһа сагтань, эрхим шанартайгаар хуряае!» гэһэн Сэлэнгын аймагай Тельманай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй республикын колхоз, совхозуудай бүхы ажалшадта хандаһан нээмэл бэшэгые эндэхи үбһэшэд бүгэдөөрөө дэмжэжэ, түсэбөө үлүүлэн дүүргэхэ уялгануудые абанхай.

Эндэхи үбһэшэдэй ажалайнь дүнгүүд июлиин 30-да гаргагдаба. Намар орой болоходо уһанда абтажа болохо 450 гектар сабшалан хуряагдажа, 1733 центнер үбһэнэй бороодо сохюулагдангүй, һайн шанартайгаар сомогдоһониинь мэдээжэ болоо. Цахирай үбһэшэдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ 6 хүнһөө бүридэһэн Ц. Гармаевай хүтэлбэрилдэг звенотойхид илажа гараба. Тэдэнэр 25 га сабшаланһаа 300 бухалтай боложо, 170 центнерыень һүрилһэн байна. Даша Цырендоржиевай звенотойхид 400 бухалайнгаа хоёр зууень һүрилжэ, Хасууртын үбһэшэдэй дунда шалгараа.

Сэлэнгынхидэй үүсхэл һайшааһан эндэхи үбһэшэдэй абаһан уялгаяа болотоор бэелүүлжэ байһыень июлиин 30-най дүнгүүд харуулаа.

Д. БАЛДАЕВ.

ХАНИ БАРИСААН БА БАТА НЭГЭДЭЛ

Болгариин, Венгриин, ГДР-эй, Польшын, Советскэ Союзай, Чехословакиин коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэдэй Братиславада болоһон Зүблөөндэ, мүн тэрээндэ хабаадагшадай нэгэн һаналтайгаар баталан абаһан Мэдүүлгэдэ бүхы дэлхэйн олониитэ, хэблэл гол анхаралаа хандуулна.

ПРАГА. Чехословакиин газетэнүүд Братиславада болоһон зүблөөнэй дүнгүүдтэ зорюулһан статьянуудые хэблэбэ. Тиихэдээ КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь А. Дубчегай радиогоор ба телевиденеэр хэлэһэн үгэ тунхаглаа. Аха дүү зургаан партиин түлөөлэгшэдэй Зүблөөн урагшатай һайнаар үнгэрөө гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Чехословакиин Социалис Республика социалис найрамдалта гүрэнүүдэй дунда, мүн Европодо манай дүүргэдэг үүргэ социалис оронуудтай, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнтэй интернациональна түгэс хани харилсаанда түшэглэхэ ёһотой гэжэ бидэ бүрин ойлгохо ёһотойбди гэбэ.

Зүблөөнэй хэһэн тобшолол уласхоорондын коммунис хүдэлөөе дэлгэрүүлхэ ябадалда тон ехэ политическэ удхатай байна гэжэ А. Дубчек хэлээд дүүргэбэ.

БУДАПЕШТ. Братиславада болоһон зүблөөнэй дүн хадаа социализмын эшэ үндэһэ бэхижүүлхын түлөө тэмсэлдэ нилээд ехэ хубита боложо ороxo, социалис гүрэнүүдэй бата нэгэдэл ба нягта жагсаал бэхижүүлхэ замдахи шухала шэнэ алхам гээшэ гээд Венгриин хэблэл сэгнэнэ.

МТИ агентствын дамжуулһанай ёһоор, ВСРП-гэй Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь Янош Кадар Братиславаһаа бусажа ерэмсээрэээ Венгриин хэблэл газетэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэ үгэ хэлээ.

СОФИ. Социалис хани нэгэдэлээ бэхижүүлхэ, социализмын илалтануудые, коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй нэгэдэл хамгаалха асуудалнуудта тус Зүблөөндэ хабаадагшад гол анхаралаа табиһан байна гээд «Работническо дело» газетэ түрүү бэшэг соогоо тэмдэглэнэ.

БЕРЛИН. «Нойес Дойчланд», «Берлинер Цайтунг», мүн бэшэшье газетэнүүд Братиславада болоһон Зүблөөндэ зорюулагдаһан мэдээсэлнүүд, статьянуудые эхин нюурнуудтаа тунхаглаба. Братиславадахи хэлсээн хадаа бэе бэеэ ойлголсохо, үнэн сэдьхэлэй, залан сэхэ оршон байдалда үнгэржэ, социалис гүрэнүүдэй бата нэгэдэл, нягта жагсаалые саашадань бэхижүүлгэдэ зорюулагдаа гээд хэблэл тэмдэглэнэ.

ВАРШАВА. Братиславада болоһон Зүблөөнэй дүнгүүдые бүхы Польшын олониитэ тон ханангяар угтаа гэжэ «Трибуна люду» газетэ редакционно статья соогоо тэмдэглэнэ. Зүблөөндэ хабаадагшадай Мэдүүлгэ «уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй шухала документ болоно» гээд тус газетэ нэрлэнэ.

УЛААН-БААТАР. Братиславада болоһон коммунис, хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэдэй Зүблөөнэй дүнгүүдтэ Монголой хэблэл гол анхаралаа хандуулна гэжэ МОНЦАМЭ агентство дамжуулба.

МНРП-гэй ЦК-гай, МНР-эй правительствын орган — «Үнэн» газетэ коммунис, хүдэлмэришэнэй партинуудай Мэдүүлгые мүнөөдэр бүрин дүүрэнээр тунхаглаба. Мүн тэрэ Мэдүүлгые радиогоор хэдэ дахин дамжуулаа.

МОНТЕВИДЕО. Уругвайн коммунис партиин ЦК-гай орган — «Популар» газетын редакционно статья соо иигэжэ хэлэгдэнэ: «Гансахан коммунистнууд бэшэ, мүн эб найрамдалда дуратай хүнүүд бүгэдөөрэн Братиславада болоһон Зүблөөнэй үрэ дүнгүүдые сэдьхэлээ ханангяар угтан һайшааба».

БЕЛГРАД. Братиславада болоһон Зүблөөндэ хабаадагшадай Мэдүүлгэ мүнөөдэр дахяад Югославиин хэблэлэй, радио болон телевидениин гол анхарал хандуулаа.

«Социалис гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаануудые саашадань хүгжөөхэ тухай деклараци» гээшэ гээд энэ документые «Политика» газетэ нэрлэнэ.

ПАРИЖ. «Братиславада болоһон Зүблөөн социалис гүрэн бүхэнэй национальна бүрин эрхые хүндэлжэ, пролетарска интернационализмын сурталаар социалис оронуудай нягта жагсаалые бэхижүүлхыень уряалһан Мэдүүлгэдэ гар табилгаар дүүрэбэ» гэһэн гаршагтайгаар «Юманите» газетэ түс Мэдүүлгые үргэнөөр тунхаглаһан байна.

ЛОНДОН. «Братиславада болоһон Зүблөөнэй дүнгүүд уласхоорондын коммунис хүдэлөөндэ, мүн социализмын ерээдүйн байдалда угаа ехэ удха шанартай» гээд «Морнинг стар» газетэ түрүү бэшэг соогоо мэдүүлнэ. Энэ Зүблөөн бэе бэеэ хүндэлхэ, бүрин эрхэтэй байха ябадалһаа үндэһэтэй харилсаан мүн, социализмын ашаар бии болоһон гүрэнүүдэй хоорондохи шэнэ түхэлэй харилсаануудые харуулба гэнэ.

(ТАСС).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

СОВЕДҮҮДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИДЭ АНХАРАЛ

«Ажалшадай депутадуудай сельскэ ба поселково Соведүүдэй хүдэлмэриие һайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолой гараһанһаа хойшо жэл үнгэрбэ. Энэ хугасаа соо Яруунын аймагта ямар хүдэлмэри ябуулагдааб? Сентябрь һарада тус асуудалаар партиин Яруунын райкомой пленум болоо һэн. Пленум дээрэ аймагай ажахын ба соёл культурын асуудалаар нютагай Соведүүдэй дүүргэдэг үүргэ дээшэлүүлхэ талаар аймагай партийна организациин зорилгонууд тухай партиин райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр Павловай элидхэл зүбшэн хэлсэгдээ.

КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые бэелүүлэн, партиин райком ба аймгүйсэдком сельскэ Соведүүдэй хүдэлмэриие яһала эдэбхижүүлээ. Яруунын аймагта сельскэ ба сомоной юһэн Соведүүд тоологдоно. Тэдээндэ 205 депутат һунгагданхай. Депутадуудай 107-ниинь коммунистнууд болоно. Коммунистнууд-депутадуудай дунда партиин райкомой гэшүүд, колхозуудай болон совхозуудай парткомуудай, партийна организацинуудай бюрогой гэшүүд, партийна организацинуудай секретарьнар үсөөн бэшэ. Гэбэл партийна организацинуудай хүтэлбэрилхы органуудта коммунистнууд-депутадуудай 74 процентнь хүдэлмэрилнэ. Сельскэ Соведүүдэй түрүүлэгшэнэр бултадаа партиин гэшүүд юм.

Сельскэ Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй сессинүүд ба зүблөөнүүд болзорто сагтаа үнгэргэгдэдэг болонхой. Соведүүдэй эдэбхеэр нютагуудта эрхэтэнэй суглаанууд зарлагдана. Тэндэ ажахын, һургуулиин, медицинскэ хангалгын болон бусад асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, Витимэй сельскэ Соведэй гүйсэдком (түрүүлэгшэнь нүхэр Пузиков) 1967 оной март һарада эхилээд (һүүлэй һунгалтаһаа хойшо) сесси дээрээ иимэ асуудалнуудые бэлдэжэ, зүбшэн хэлсээ: Исэнгын совхозой отделениин малай үбэлжэлгэ тухай, нютагай дунда һургуулиин хүдэлмэри тухай. Мүн гүйсэдком дээрэ магазиниие даагша нүхэр Манниковагай, культурын байшангай директор нүхэр Серебряковой, сельпогой түрүүлэгшэ нүхэр Клочихинай, бюджетнэ-наймаанай комиссиин түрүүлэгшэ нүхэр Павленкын, культурно-бытовой комиссиин түрүүлэгшэ нүхэр Кузьминай болон бусадай тоосоон шагнагдаһан байха.

Витимэй сельскэ Соведэй дэргэдэ саг үргэлжын дүрбэн комисси бии болгогдонхой: социалис хуули сахилгын (түрүүлэгшэнь нүхэр Горохов), худалдаа наймаанай (түрүүлэгшэнь нүхэр Павленко), культурно-ажаһуудалай (түрүүлэгшэнь нүхэр Кузмина), хүдөө ажахын (түрүүлэгшэнь нүхэр Дашеев).

Саг үргэлжын комиссинууд яһала һайнаар хүдэлмэрилнэ. Тиин һургуулиин, худалдаа наймаанай, соёл культурын эмхи зургаануудта, ниитын эмхинүүдтэ анхарал хандуулагдана. Жэшээнь, Витимэй сельпо үнгэрэгшэ жэлдэ эд бараанай эрьесын түсэбые 107 процент дүүргэә һэн. Сельпогой хүдэлмэрилэгшэд Исэнгын совхозой малшадай эрилтые хүсэд хангана. 52 хүнһөө бүридэһэн Романовка тосхоной арадай дружинингууд ниитын гурим һайнаар сахина. Эндэ милициин хүдэлмэрилэгшэ байхаа болинхой.

Һүүлэй һунгалтын үнгэрэгдэхэһөө хойшо Витимэй сельскэ Соведэй 19 депутат һунгагшадайнгаа урда тоосоо.

Һүүлэй үедэ Хэндын сельскэ Соведэй хүдэлмэри яһала һайжарба. Сельскэ Соведтэ мүн саг үргэлжын комиссинууд бага бэшэ туһа хүргэнэ. Жэшээлхэдэ, саг үргэлжын хүдөө ажахын комиссиин дурадхалаар Соведэй гүйсэдком дээрэ 13 асуудал зүбшэн хэлсэгдээ. Нёдондо энэ комиссиин эдэбхи үүсхэлээр ниитын малай тэжээл бэлэдхэлгэдэ 43 пенсионер, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд хабаадажа, хоёр мянга гаран центнер үндэр шанартай үбһэ хурялгаа һэн.

Сельскэ Соведүүдэй хүдэлмэриин хэды һайжарбашье, дутуу дунданууд үшөө бии байһаар. Зарим депутадууд һунгагшадай урда тоосонгүй, үндэр үялгадаа ёһо тэдыгээр хандана. Жэшээлхэдэ, Эгэтын сомоной Соведэй депутадууд һүүлэй һунгалтаһаа хойшо хэһэн ажал тухайгаа һунгагшадай урда нэгэтэшье тоосоогүй.

Аймгүйсэдком ба тэдэнэй таһагууд сельскэ Соведүүдэй хүдэлмэриие һайн мэдэнэгүй. Тиин түрүү сельскэ Соведүүдэй хүдэлмэриин дүршэлые согсолон, бүгэдын шадабари болгохо талаар өөдтэй юумэ хэгдээгүй байһаар.

Совет эдэбхитэдэй һуралсалые зүбөөр эмхидхэлгэ ехэ удхатай. Теэд нёдондо жэлдэ аймгүйсэдкомой дэргэдэ нээгдэһэн хоёр жэлэй һургуули тон муугаар хүдэлмэрилнэ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Мүнөө болотор оройдоо хоёр хэшээл үнгэргэгдөө юм байна.

Партийна эхин организацинууд коммунистнууд-депутадуудай уялгаяа дүүргэхэ хэрэгтэ харюусалгатайгаар хандаха талаар тэдэндэ шанга эрилтэ хэхэ ёһотой. Партбюрогой, парткомой зүблөөнүүд дээрэ, партийна суглаанууд дээрэ коммунистнууд-депутадуудай тоосоон үе үе шагнагдадаг болоо һаань һайн бэлэй.

Р. ПОЛУСУРОВ,
КПСС-эй обкомой инструктор.

ЗУНАЙ АГИТ-ТАЛМАЙНУУДААР...

Зунай халуун дулаан, хүхюун сэнгэлиг сагай эхилхэтэй сасуу Ленинэй орденто Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай партийна комитет ажалшадай дунда ябуулагдадаг ойлгуулламжын хүдэлмэри тэдэнэй ажаһуудаг газартань гол түлэб эрхилжэ, үргэн далайсатай болгохо гэжэ шиидэһэн байна.

Энэ зорилгоор комбинадай хүдэлмэришэдэй ажаһуудаг тосхондо зунай сагта хүдэлхэ гурбан агит-талмай эмхидхэгдэһэн юм. Агит-талмайнууд булта зохидоор түхеэрэгдэнхэй—хүн зоной һууха скамейкэ, стулнууд табигданхай, үдэшэндөө электрын гал яларна, кино харуулха экрантайнууд. Тэдэнэй бүхы хүдэлмэри парткомой политическэ гэгээрэлэй кабинедэй зохёоһон түсэбөөр ябуулагдадаг. Тиихэдээ гол анхаралынь ажалшадые түрэл ороной соогоо боложо байһан һонинуудтай танилсуулха, хилын саана боложо байһан үйлэ хэрэгүүдые зүбөөр ойлгуулха, КПСС-эй болон Советскэ правительствын политикые, абаһан шиидхэбэри болон тогтоолнуудые тайлбарилжа, тэдэниие дүүргэлгэдэ элсүүлхэ хэрэгтэ хандуулагдана.

Долоон хоногтоо нэгэ дахин агит-талмайнуудаар лекци, элидхэлнүүд уншагдажа, документальна кинофильмүүд харуулагдадаг болонхой.

Пугачевой цэрэмжэтэ гудамжаар байгуулагдаһан агит-талмайн хүдэлмэри дээрэ тобшохоноор тогтолтой. КПСС-эй гэшүүн О. П. Мельникова (№ 5-дахи больничина нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэ) энэ агит-талмайе хүтэлбэрилдэг юм. Четверг бүхэндэ агит-талмайда хүн зон олоороо сугларжа, һонирхолтой лекци гү, али элидхэл шагнажа, кино хараад тарадаг.

Үнгэрһэн июль һарын туршада эндэ дүрбэн элидхэл болоһон байна. Ямар асуудалнуудаар бэ гэбэл, СССР-тэ элүүрые хамгаалгын 50 жэлэй ой, хулигаан ябадалтай тэмсэхэ гээшэ ниитын хэрэг, СССР-эй уласхоорондын байдал тухай.

Агит-талмай дээрэ али нэгэн хэмжээ-абуулагын үнгэргэгдэхэдэ хүн зон олоороо суглардаг [illegible] ниитын Соведэй гэшүүдэй дүүргэдэг үүргын ехэ байһые гэршэлнэ. Соведэй эдэбхитэд агит-талмайе даагшатайгаа уулзажа, ерэхэ четвергдэ юун болохоб, ямар асуудалаар лекци уншагдахаб гэжэ эртээнһээ мэдэжэ абаад, хүршэнэртөө дуулгадаг. Иимэ соведүүд бусадшье агит-талмайнуудта байгуулагданхай.

Зүгөөр агит-талмайн соведүүдэй гэшүүд миин лэ соносхол тараагаад, энэ даабаряа хизаарладаггүй юм. Тэдэнэр бултадаа сугларжа, ерэхэ неделидэ ямар асуудалаар лекци уншабал һайн бэ, үшөө юу хэлтэйб гэжэ зүбшөөд, өөһэдынгөө һанамжа, дурадхалые саашадань—политическэ гэгээрэлэй кабинедтэ дуулгадаг юм.

Агит-талмайнуудай хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадагшадай нэрэ эндэ дурдалтай. Тэдэнэй тоодо Октябрьска районой милициин таһагай паспортна столой начальник М. А. Киреев, табадахи больничина нэгэдэлэй врач Л. Д. Жаргалова болон бусад бии.

Август һарада бүхы агит-талмайнуудаар асуудал, харюугай үдэшэнүүд үнгэргэгдэхэ юм. Ажалшадай табиһан асуудалнуудта КПСС-эй Октябрьска райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр Чукаев, ажалшадай депутадуудай районой Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Колмакова, мяха-консервын комбинадай директор нүхэр Горобец, комбинадай парткомой секретарь нүхэр Шитиков гэгшэд харюусаха юм.

Мүнөө тиимэ үдэшэ үнгэргэлгэдэ бэлэдхэл эхилээд, ажалшадай дунда асуудалнууд суглуулагдажа байна.

Г. СТЕПАНОВ.

В. И. ЛЕНИНЭЙ ТҮРЭҺӨӨР 100 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

С. В. СВИРСКАЯ

БАГА СОВНАРКОМДО

Нэгэ жэл хахад (1920—1921 онуудта) Бага Совнаркомой секретариин уялга дүүргэдэг байгааб. Албан хэрэгээрээ—урда үдэрынь болоһон заседаниин протокол абаад, үдэр бүри 11 сагта Владимир Ильичтэ ородог һэм.

Манай ажалай гурим иимэ байгаа: элдэбын ажахын хэрэгээр Совнаркомдо ороһон хэрэгүүд урид бэлдэгдэжэ шиидхэгдэхын тулада Бага Совнаркомдо дамжуулагдадаг байгаа. Һүүлдэнь гар табюулхын тула Владимир Ильичтэ үгтэдэг байһан.

Тэрэ үедэ болоһон ушар баримтануудай зариман тухайда хөөрэһүүб.

1920 он һэн. Бэрхэшээлтэй хүндэ саг байгаа даа. Арадай ажахын һаяхан лэ һэргээн бодхоогдожо эхилһэн үе һэн. Бүришье түрүүшын хэрэглэлэй эд зүйлнүүд аргагүй дуталдадаг байгаа. Хариин оронууд руу тэрьедэгшэд олоороо һөөргөө бусажа байба. Ямар юумэ—эд хэрэгсэлнүүдые хэды шэнээн, ямарнуудые абажа, хилэ нэбтэрхэб гэжэ хилын харуулай зургаанууд эли тодо заабаригүй байдаг һэн. Энээн дээрэһээ бололгүй элдэб урашагта үйлэ хэрэгүүд тохёолдодог байгаа. Эдэ бүгэдэнэй һүүлээр абажа гараха хэрэгсэлнүүдэй список табигдаа һэн. Тэрээн соонь иимэ юумэнүүд заагданхай: дотор хубсаһан хоёр хэһэг, хоёр костюм, хоёр пальто—нэгэниинь үбэлэй, нэгэниинь зунай—гэхэ мэтэнүүд. Бага Совнаркомдо баталан зүбшөөгдэһэн иимэ списогтэ гарыень табюулхаа ороходонь. Владимир Ильич ехээр гайхаад нигэжэ хэлээ агша һэн.

— Хилын саанаһаа бусажа ерэгшын абажа гараһан үлүү дотор хубсаһаяа гү, али ондоо эд хэрэгсэлээ деревни абаашажа, таряа талхаар андалдаа һаань, юундэ муу юумэн болоо юм? Нүгөө талаһаа таряашан дотор хубсаһатай, хилын саанаһаа бусагша таряа талхатай болоо хадань юундэ муу байха юм?

Владимир Ильич энэ списогтэнь гараа табингүй, Бага Совнаркомой хоёрдохёо хаража үзэхыень һөөргэнь бусааба. Владимир Ильичэй ажаглалта дурадхалнуудые хараадаа абажа, Бага Совнарком шэнэ шиидхэбэри абаһан байгаа.

Үшөө нэгэ иимэ ушар һананам. Совнаркомой бүхы хүдэлмэрилэгшэд үдэр сагай ошоһые мэдэнгүй (хүдэлмэриимнай үдэр 9 сагта эхилээд, һүниин тэнгһээ үнгэрһэн хойно дүүрэдэг байгаа) хүдэлжэ ехээр эсэдэг һааб даа. Владимир Ильич хажуудань хүдэлдэг хүнүүдэй ехэ эсэнги шэшарай харахадаа, ехэтэ һанаа үнөөгөө зобожо, нүхэдэйнгөө бэе заһаруулха эрхэ байдал байгуулха асуудал тэрэ дороо табяа агша һэн. Энэ шухала хэрэг тухай асуудал шэнжэлжэ, дурадхал оруулхыень Элүүрые сахиха нарком Н. А. Семашкода даалгагдаһан байгаа. Москва шадар Архангельск гэжэ газарта амаралтын байшан эмхидхэхэ проект маша түргэнөөр зохёожо, Бага Совнаркомой үзэмжэдэ табиһан юм. Наркомууд болон тэдэнэй орлогшонорой амархые тэрэ проект соонь хараалагданхай байба. Бага Совнарком дээрэ хаража үзэгдөөд, тогтоолой проектдэ гарыень табюулхаяа Владимир Ильичтэ оруулхадань, ехэ урмаа хухарангяар нигэжэ хэлээ һэн:

— Амаралтын энэ байшанда ганса нарком гү, али тэрэнэй орлогшонор юундэ амарха ёһотой юм. Эхэ оронойнгоо ашада туһадэ хүсэ шадалаа зорюулжа ябаһан хүдэлмэришэн гү, али алба хаагша юундэ тэндэ амарха эрхэгүйб? Энээниие зүбшөөхэ аргам үгы даа. Ехэ Совнаркомдо зүбшэн хэлсэхыень тэрэ проектые тиишэнь дамжуулха гэбэ.

Ехэ Совнаркомой ээлжээтэ заседани дээрэ Владимир Ильичэй ажаглалтые хараада абалсан, тогтоолой энэ проект дахин хаража үзэгдэһэн байгаа.

Аргагүй ехээр хүдэлдэг аад, Владимир Ильич өөрөө яараха, тэбдэхэ ябадал огтолон гаргадаггүй, хододоо түбшэн намдуу зан абаритай байдаг һэн. Зарим ушарта хүдэлмэриин тон юрын арга гуримда маанадые һургадаг, ойлгуулха баатай болодог һэн. Зүгөөр нэгэл хэлэжэ, ойлгуулжа үгөө хадаа тэрээнииень тон нарин нягтаар дүүргэхэ эрилтэ табидаг бэлэй. Хүдэлмэриин урагшатай һайн байгаа хадань, Владимир Ильич ехэ хүхюутэй байдаг һэн.

Владимир Ильичтэ ороод гараха бүреэ сэдьхэлни ямар нэгэн дали жэгүүртэй шэнги бологшо һэн.

Владимир Ильич хэзээдэшье хоолойгоо шангадхаха гэжэ байхагүй, хэһэн ажаглалтануудынь шамайе аягүй байдалда хэзээшье оруулхагүй, харин тэдэнь хододоо һургаал абамаар үнэтэ дурадхалнууд байха.

Гэнтэ байрагүй болошоод байхадамни, Владимир Ильичэй ехэ оролдолго гаргаһые би хэзээшье мартадаггүйб. Нэгэтэ Совнаркомой заседаниин зал соо һүниин 4 сагта хүдэлжэ байхыемни харажархёод, энээн тухайда мэдэбэл даа. Үглөөгүүрнь Бага Совнаркомой түрүүлэгшые дуудаад, Владимир Ильич намайе юундэ иимэ орой болотор хүдэлнэб гэжэ асууһан байгаа. Тэрэ үдэр заседани ехэ орой болотор үргэлжэлөө, тиигээдшье таһалгагүй дээрэһээ Свирская ажалдаа ходо хонон үлэдэг гэжэ хэлэһэн байгаа. Тиихэдэнь дары сагтань намда таһалга оложо үгэхэ гэжэ Владимир Ильич Совнаркомой хэрэгүүдые эрхилхэ управлениие даагшада даалгабари үгэһэн гэдэг. К. Т. Новгородцева-Свердловагай байрада, Ордоной хүүгэдэй байдаг талада нэгэ таһалга намда үг агша бэлэй.

1918 ондо хорото муухай һ бараар В. И. Ленинийе шарх туулһанайнь, хойшолонгуул хэмгүй ехэ ажал хэрэг—эдэ дэһөө бэень ехээр муудаһан бай гаа. 1920 оной эсэс багта ама хаяа Горки ошоо һэн. Бүхы хүд мэреэ, тэрэ тоодо Бага Совнарко мойшье хүдэлмэри, Владим Ильич тэндэһээ хүтэлбэрил байһан. Тогтоогдоһон саг с Горкидо асарһан протоколнууд үдэр бүри хараад, гараа таби һэн. Протоколнуудта ажаглал нуудые хэхэдээ блокнодой хуу һануу дээрэ Владимир Ильич шээд эльгээдэг гуримтай һэ Протоколнуудые сагһаа удаан рихa ёһо гэжэ байгаагүй. Хаба тай зургаануудта протоколнууд буулгабари эльгээхэ хэрэг Влад мир Ильичэй Москвада байдаг адляар—тэрэ гуримаар ябуул дадаг һэн. Тэрэшэлэн газет гаргагдахын тулада бүхы матер алнууд саг болзор соогоо дамжу лагдадаг байгаа.

Гарыень табюулхын тух протокол эльгээхынгээ урда т Бага Совнаркомой заседани үедэ Владимир Ильичэй һана жа урид мэдэхэ хэрэгтэй болод һэн. Иимэ ушарай болоходо, Вл димир Ильичтэ Горки хонхо дог байгааб. Тогтоолой проект зүбшөөхэ гү, али үгы гү гэб харюу һуража абадаг һэм. Г табюулхаяа протокол эльгээхэд энэ асуудал намтай урид зүбш дэһэн гэжэ хабсаралта бэшэлэ эльгээдэг байгаарай гэжэ Вла мир Ильич захидаг бэлэй.

Ямаршье юумэнэй амжал туйлаха бүхэндэ Владимир Ил ич аргагүй хүхидэг, баясадаг һэ Мүнөө болотор мэндэ ябаад, т гэс хүсэтэй болоһон Совет Союзаа харабал, замбуулин ру түрүүшынхеэ харгы зам гаргаһ совет хүнэй гайхамшаг туйлал харабал, Ильич ятараа хүхи баясаха байгааб гээд һанагшаб

* * *

Софья Вениаминовна СВИ СКАЯ 1887 ондо түрэһэн, 191 оной февральһаа КПСС-эй г шүүн. Кишиневто революцион ажал ябуулгаяа эхилһэн. 190 оной январьда Петербург ерэһэ юм. Гүрэнэй Дүүмэдэхи больш вигүүдэй фракциин даалгабар нуудые дүүргэжэ ябаһан. 19 оной февральһаа август болото VII армиин штабай комиссара секретаряар, удаань Бага Совна комой секретаряар хүдэлөө. 192 онһоо 1929 он болотор Герман дахи СССР-эй полпредствада хү дэлөө һэн. Тэрээнһээ хойшон жэлнүүдтэ Ленинэй нэрэмжэ Хүдөө ажахын академиин захи гаанай, эмхидхэлэй ажалда хүдэ һэн байна. Тусхайта пенсионер.

«Владимир Ильич Ленин ту хай дурасхаалнууд» гэж 1963 ондо гараһан суглуу бариһаа абтаба.

В. И. Ленин Кремльдэхи өөрынгөө кабинедтэ. Москва, 1918 оной октябрь. (Марксизм-ленинизмын институдай архивһаа абтаһан фото).
ТАСС-ай фотохронико.

НООҺОН ХУБСАҺА ОЛООР НЭХЭЕЛ!

Үнгэрһэн жэлдэ, энэ цехэй һаял хүдэлжэ эхилээд байхада бидэ ажал хүдэлмэритэйнь танилсаа һэмди. Саг зуураар түхеэрэгдэһэн багахан байрада арбаад гаран фангова машинанууд тодхогдонхой, нооһон утаһаар хубсаһа нэхэлгын шадабарида һаял түрэшэн һуража байһан залуухан хүдэлмэришэ басагад абьяастайгаар хүдэлжэ байгаа бэлэй.

— Манай цехэй нэхэжэ гаргаһан сэбэр нооһон хубсаһануудые хүн зон ехээр һайшаан хэрэглэдэг гэһэн һураг мэдээ абанабди. Саашадаа шэнэ цехээ үргэдхэхэ түсэб бэелүүлхэбди,—гэжэ фабрикын хүтэлбэрилэгшэдэй нёдондо хөөрэһэниинь һанаанда ороно.

Тэрэ гэһээр жэл үнгэрбэ. Мүнөө фангова цех уужам һаруул шэнэ байрада оронхой, орёо оньһото машинануудшье, хүдэлмэришэдшье эндэ олошоронхой, шэнэ үеын томохон предприяти мэтэ үзэгдэнэ.

Дүрбэн зэргэлээгээр һубарюулжа тодхогдоһон машинануудай дэргэдэ хүхэ халаадтай басагад хоёр тээшээ гүйжэ байһан кареткын [illegible] ажаглан зогсохо зуураа, үе-үе бодоод та тааруулган оньһоонуудые зохихо хэмжээндэнь оруулан шангадхана. Энэмнай мастер Владимир Григорьевич Яковенкын халаан ажалдаа гараад байна.

— Халаан дотороо хамта 103-е нэхэхэ даабаритай аад, 140—150 хэһэг хүрэтэр бэлэн бологонобди. Технолог Галина Федосеевагай хүтэлбэри доро шэнэ янзын хубсаһа нэхэхэ арга дүршэл шудалжа байһан манай цехэй залуу басагад ехэ урма зоригжолтойгоор хүдэлнэ. Залуушуул шэнэ юумээр ехэтэ һонирхоно ха юм, — гэжэ мастер Яковенко хөөрэнэ.

Дунда зэргын бэетэй буряад басаган шэнэхэн машинын дэргэдэ хүдэлнэ. Энэмнай Люда Гармаева гээшэ. Орёо оньһото машина дээрэ тодхогдоһон хурдэ жэгдэхэнээр эрьелдэнэ, шургуул зүүнүүдые һабагшалдаг каретка хоёр тээшээ хурдаар гүйнэ, тиихэ бүринь нэхэгдэжэ байгаа жакеткын бэе халхыдаа нэмэһээр бэлэн болошоно. Халаанай ахилһаар гурбадахи жакетка нэхэгдэбэ. Энэ басагашай үдэр бүриин бүтээсэр һонирхохомнай, нормын ёһоор зургаан жа[illegible] Удаань ойро зуурын забһарлалгын үедэ цехэй комсорг, нэхэгшэ Екатерина Аханова, Татьяна Кожевникова, Алла Дьякивнич гэгшэдтэй уулзажа, тэдэнэй шэнэ орёо хүдэлмэри тухай хөөрэлдэбэбди. Эдэ басагад һүүлэй үедэ цехэйнгээ үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэһэн олонхи зүйлнүүдые уран шадамараар нэхэжэ һураа юм ха.

— Манай басагад бэрхэнүүд даа. Олонхинь бүд нэхэлгые огто мэдэхэгүй байбашье, дүршэлтэй хүнүүдтэ заалгажа, шадабарида һураад, мүнөө өөһэдөө бэеэ даажа хүдэлнэ—гэжэ цехэй начальник Лидия Константиновна Мартынюк хөөрэхэ зуураа, түрүү ажалшадайнгаа нэрэ алдарые дурсана.

Шэнэ цехэй түрүүшын продукци үйлэдбэрилжэ эхилһэн хүдэлмэришэдэй нэгэн Зоя Васильева бэрхэ нэхэгшэ байһанаараа суурхана. Тэрэ урдань трикотаж нэхэлгын цехтэ хүдэлжэ коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байха юм. Цехэй эмхидхэгдэһэн түрүүшын үдэрһөө хойшо хүдэлжэ байһан Нина Кондабаева, Маша Суханова, Римма Капустина гэгшэд Москвагай моделиин бүхэсоюзна байшанһаа эльгээгдэһэн эгээл шэнэ янзын хубсаһа нэхэлгые түргөөр үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ талаар бэрхэ шадабари харуулна.

Түрүүшээр гушаад лэ хүн фангова машина дээрэ ээлжээлэн хүдэлжэ эхилһэн аад, харин мүнөө тэдэнэй тоо 60 хүрэтэрөө олошороо. Нэхэгшэдһээ гадна, 30 шахуу оёдолшод нооһон хубсаһануудай хамсы, захыень залгадаг, тобшо хададаг, гоёолтыень хэдэг байха юм. Фангова цехэй оёдолшод Светлана Савостина, Екатерина Молонова, Мария Телешева болон бусад илангаяа үндэр бүтээсэ түйлана.

Энэ жэлэй эхинһээ хойшо фангова цех табан зүйлэй нооһон хубсаһа элбэг олоор оёжо гаргаха шэнэ түсэб бэелүүлжэ эхилһэн байна. Февраль һараһаа үхибүүдэй костюм, майн эхеэр эхэнэрнүүдэй жакеткэ, һаянай полотно-полуфанг гэхэ мэтэ зүйлнүүд сэбэр нооһон утаһаар нэхэгдэнэ. Хяагтын фабрика Москвагай Бүхэсоюзна моделиин байшантай харилсан, эдэ шэнэ зүйлнүүдые Калинин хотын фабрикада ээрэгдэһэн нарин нооһон утаһаар нэхэжэ гаргадаг болоо юм.

Калинин хотодо болоһон харалга дээрэ Хяагтын нэхэгшэдэй бүтээһэн зүйлнүүд һайн сэгнэлтэ хүртэһэн байна. Саашадаа хубсаһа нэхэлгэ, оёлгоёо улам наринжуулан, шэнэ моделнүүдые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ зорилго табигдана. Энэ талаар фабрикын инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, нэхэгшэд ехэхэн оролдолго гаргадаг байха юм. Тэдэнэр оронойнгоо текстильнэ түрүү предприятинуудта ошожо, дуй дүршэлтэйнь танилсаа. Хяагтын бүд нэхэгшэдэй олонхинь Эрхүүгэй болон Омскын текстильнэ предприятинуудта курса дүүргэжэ ерээд, һураһан, шудалһан мэргэжэл шадабаряа суглаа хүдэлдэг нүхэдтөө дамжуулна.

Улад зоной үргэнөөр хэрэглэдэг зүйлнүүдые элбэгжүүлхэ гэһэн гол зорилго бэелүүлжэ байһан Хяагтын ээрэлгэ-трикотажай фабрикын фангова цех һара бүриингөө даабариие үлүүлэн дүүргэнэ. Нэхэгшэд июнь һарада 6300 хэһэг трикотажна хубсаһа гаргаха түсэбөө 105, оёдолшод 5100 хэһэг зүйл гаргаха түсэбөө 102 процент дүүргэнхэй. Тус цех 30 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилжэ, хахад жэлэйнгээ түсэбые 120 процент дүүргэһэн байна. Зүгөөр фангова цехэй арга боломжонь энэ хэмжээндэ тулаад дүүрэхэгүй, нооһон хубсаһа улам элбэгээр гаргагдабал, мүнөөнэйхидэ [illegible] бэшэ, харин 66 машина нэгэ[illegible] хүдэлжэ эхилхэ, хэды шэнээн [illegible] хубсаһан элбэг ехээр нэхэгдэхэ[illegible] хо гээшэб! Энэ гурбадахи [illegible] Москвагай заводһоо 4 полу[illegible] машина асарагдажа тодхог[illegible] Мүн Боровичовско заводой [illegible] нуудшье түсэбэй ёһоор квартал[illegible] дэ хэдэ хэдээрээ тодхогдохо юм[illegible] мэһээ хүдэлмэришэ басагад [illegible] олоороо хэрэгтэй болохо гэжэ [illegible] хүтэлбэрилэгшэд хэлэнэ, залуу[illegible] лые урина. Ушарынь гэхэдэ, [illegible] шье хүнүүд дутуу: олонхи залу[illegible] дэлмэришэдэй һурахаяа ошохо[illegible] һан дээрэһээ зарим машинанууд[illegible] гүй болонхой. Шэнэ машина[illegible] тодхожо, шэнэ кадрнуудые һу[illegible] гэхэ мэтын ехэхэн хүдэлмэри[illegible] цехтэ ябуулагдана, саашада[illegible] ябуулагдаха байна.

Түсэбтэ табан жэл дотор хара[illegible] даһан ёһоороо шэнэ цех ашагла[illegible] оруулагдажа, үйлэдбэринь ула[illegible] гэдэнэ, хубсаһа нэхэгшэ уран [illegible] эхэнэрнүүд үдэрһөө үдэртэ ажа[illegible] га бүтээсэ дээшэлүүлнэ.

Д. ДУГАРОВ,
манай [illegible]
Хяагта.

ТҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНАЙ

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Означенна тосхондо баригдажа байгаа гэр байрын комбинат жэл соо тус бүридөө 90 квартиратай 13 гэр бодхоохо аргатай болохо. Тэдэ гэрнүүдтэ Саяно-Шушенска ГЭС-эй барилгашад орохо юм.

ТАСС-ай фотохронико.

АЛТАЙН ХИЗААР. **Павлозаводско совхозой Боровиковско отделенидэ мүнөө жэл басагад-трактористнуудай звено эмхидхэгдээ. Энэ звеногойхид мянган гектар газарта өөһэдынгөө хүсөөр тарилга хэһэн байна. Эдэ басагад комбайн жолоодожо һурана. ВЛКСМ-эй 50 жэлэй ойе ажалай амжалтаар уттахые хүсэнэ.**

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **Звеньевой Нина Добрычева.**

ТАСС-ай фотохронико.

БУРЯАДАЙ ЛИТЕРАТУРНА ХЭЛЭНЭЙ ХҮГЖЭЛТЭ ТУХАЙ

Агууехэ Октябриин социалис революциин илаhанай hүүлээр буряад арадай соёл культурые хүгжөөхын тула тон ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ эхилээ hэн. Үндэhэн буряад хэлэ бэшэг хүгжөөлгэдэ онсо анхарал хандуулагдаhан. Национальна үзэг бэшэг, литературна хэлэ зохёон байгуулха, тэрэнэй грамматикые, мүн буряадайн нютаг хэлэнүүдые шэнжэлхэ хүдэлмэри ябуулагдадаг байгаа. Ямар алфавитдтай болохо гэбэди, шэнэ литературна хэлэнэй ямар диалектдэ үндэhэлхэ ёhотойб гэhэн асуудалнууд тушаа арсалдаан гарагша hэн.

Гэбэшье элдэб олон hанамжа дурадхалнууд оруулагдаба. Тэрэ үедэ буряадууд хуушан монгол бэшэгые хэрэглэдэг байгаа бшуу. Совет засагай тогтоhоной hүүлээр литературна хэлэ бэшэгнай ехээр хүгжэжэ эхилээ hэн. Хорёод онуудта буряадай литературна хэлэнэй стилистикын, тусхайлбал, поэзиин, мүн прозын үндэhэ hуури табигдажа эхилээ. «Буряад-Монголой үнэн», «Уран үгын шэлэг», гэхэ мэтын газетэ, журналнууд бии боложо, хэлэ бэшэгэй хүгжэлтэдэ аша туhатайгаар нүлөөлбэ.

Буряадуудай хөөрэлдэдэг хэлэнүүд тад ондоо, таарамжагүй алфавитдтай, хуушарhан орфографитай, морфологитой хуушан монгол хэлэ бэшэг хүгжэжэ байгаа. Гэбэшье hаа, соёлой революциин хурдан ургажа байгаа эрилтэнүүдые хангажа шадахагүйнь элирээ бэлэй. Тиимэhээ 1931 ондо латын алфавитдта орохо баатай болгодобо. Шэнэ алфавитдта ороходоо. буряадай ямар диалектые литературна хэлэнэй үндэhэ hуури болгон абахаб гэhэн асуудал табигдаба. Хуушан монгол хэлэ бэшэгые тэрэ зандань үлөөгөөд, халха-монголой хэлэн дээрэ бүхы монгол угсаатанда ойлгосотой литературна хэлэн байгуулагдаха ёhотой гэжэ тэрэ үедэ олонхид дамжалдаг hэн ха.

Халха-монголой хэлэ баримталха дурдалгэ эрид шүүмжэлэгдээд халхын хэлэндэ дүтэрхы байhан Сэлэнгын буряадуудай нютаг хэлые литературна хэлэнэй үндэhэн болгохо гэжэ дурадхагдаба.

Тиигэбэшье Сэлэнгын диалект дээрэ үндэhэлhэн литературна хэлэн олонхи буряад нютагуудта ойлгогдосогүй байгаа. Тиимэ дээрэhээ 1936 ондо хэлэ бэшэгэй талаар болоhон конференци дээрэ Хориин диалектые литературна хэлэнэй гол үндэhэн болгохо гэhэн шиидхэбэри гаргагдаа бэлэй. Юундэб гэхэдэ, энэ диалект дээрэ буряадуудай олонхинь хөөрэлдэдэг, мүн буряадай бусад нютаг хэлэнүүдтэ дүтэ байгаа бшуу. Тиигэжэ буряадай ~~литературна~~ хэлэндэ эгээл таарамжатай Хориин диалект шэлэгдэн абтаба. Латын алфавитдтай болоhонhоо хойшо соёл гэгээрэлэй талаар нилээд ехэ амжалта туйлагдаа: 1936 ондо буряадуудай далан процентнь, 1938 ондо — ерэн процентнь үзэг бэшэг мэдэхэ болоо hэн. Бүгэдэ ниитээрээ эхин hургуули дүүргэхэ ябадал бэелүүлэгдээ. Буряадай эхин hургуулида гансал үндэhэн буряад хэлэн дээрэ ном заадаг болоо. Олон тоото номууд буряад хэлэн дээрэ хэблэгдэн гаргагдаа. Энэ үедэ буряад совет литература тон түргөөр хүгжөө.

Бэлигтэй уран зохёолшодой байгуулhан ехэ литература хадаа буряадай литературна хэлые баяжуулаа. Тиигэжэ шэнэ буряад литературна хэлэн олон түмэн ажалшадай дунда ойлгосотой болоjо таран дэлгэрээ. Латын алфавит дээрэ үндэhэлhэн шэнэ буряад литературна хэлэн буряад арад зоной дунда ехэ алдаршажа захалаад, бүхы буряад хүн зон — ехэ багагүй шэнэ алфавит шудалжа эхилээ бэлэй. Тиигэбэшье латын алфавидые шудалhаар байтар, мүн энэшье алфавидта дутуу дунда юумэнүүдэй олон байhаниинь элирбэ. Тиимэ дээрэhээ 1939 ондо ород алфавидта шэлжэн ороhон байгаабди. Ород алфавит хадаа нэгэ хэдэн үзэгүүдые (өө, h, ү, үү), нэмэжэ оруулхадань, буряад хэлэнэй фонетикэдэ гэхэ гү, али абяанда тон таарамжатай, хэрэглэхэдэ ехэ бэлэхэн алфавит байшоо.

Ород алфавидта үндэhэлhэн Буряадай литературна хэлэн хадаа хүгжэлтынгөө замай гурбадахи шата дээрэ арад зонойнгоо хэрэглэдэг хэлэнэй үгэнүүдээршье, ород хэлэнhээ абтаhан, мүн ород хэлээр дамжан ерэhэн бусад арадуудай үгэнүүдээршье баяжажа эхилээ бэлэй.

Дайнай hүүлээр буряадай литература тон түргөөр хүгжэжэ эхилээ. Литературна бүхы жанрнууд хүгжэжэ, түхэл маягайнгаа талаар hонирхолтой болобо. Мүн энэ үедэ буряадай түрүүшын романууд, шэнэ шэнэ повестьнууд, рассказууд, шүлэгүүд бүри олоороо хэблэгдэжэ захалба.

Хэлэ бэшэгэй эрдэмтэд үндэhэн литературна хэлэнэй грамматикые, лексикые гуримшуулха талаар хэлэ бэшэг заадаг багшанартай, мүн буряад хэлэ бэшэгтэй холбоотой ажалтай бусад хүнүүдээр хамта нилээд ехэ хүдэлмэри хэhэн байна.

Буряад хэлэнэй hургуулида үзэхэ анха түрүүшын дэбтэрнүүд гэхэдэ: профессор Г. Цыбиковэй хуушан монголоор бэшэhэн «Бурият Монголун ном бичигун дүрим» гэжэ (1924 ондо хэблэгдэhэн), мүн Бальжи Бамбаевай зохёоhон «Монгол келе бичигун дуримду багачуды сургаху дэбтэр» (1929 ондо хэблэгдэhэн) номууд бии байгаа. Эдэ номууд хадаа нилээд ехэ дутагдалнуудтай байбашье, Буряад орондо эхилhэн соёлой хубисхалай үедэ үхибүүдые ном бэшэгтэ hургаха ябадалда ехэл туhа хүргэhэн.

Тэрэ үедэ олонхи нютагуудай хэлэн хүсэд шэнжэлэгдээдүй, буряадай литературна хэлэнэй гол үндэhэн болохо диалектшье олдоодүй байгаа. Гэбэшье профессор Б. Барадин ном бэшээд, тэрэ сагай хэлэ бэшэгэй эрдэмэй хэмжээгээр эгээл түрүүшээр буряад хэлэнэй грамматикые ехэ hайнаар гуримшуулhан байха юм.

Тэрэ номыень буряад hургуулинуудта үзэдэг, үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхаха үедэшье үргэнөөр хэрэглэгдэдэг hэн. hүүлээрнь Болодооной «Морфологиин учебник», профессор Санжеевэй «Буряад-монгол хэлэнэй синтаксис» (1940 он), «Буряад-монгол хэлэнэй грамматика» (1941 он) гэжэ мэтэ учебнигүүд хэблэлhээ гараа hэн. Тэрэнэй hүүлээр мүн Ц. Сультимов, Д. Мижидон, Д. Дугаржабон, М. Имехенов болон бусад авторнуудай бэшэhэн дунда hургуулида үзэхэ буряад хэлэнэй морфологиин болон синтаксисай номууд хойно хойноhоо гаража эхилээ hэн.

Хориин диалектдэ ороhонhоо хойшо буряад хэлэнэй орфографие, тэрэнэй грамматикын болон орфографиин дүримүүдые гуримшуулха талаар ехэхэн хүдэлмэри хэгдээ. Тиихэдэ Д. Д. Амоголонов түрүүтэй хэдэн авторнуудай зохёоhон «Буряад хэлэнэй орфографиин болон пунктуациин хуряангы справочник», мүн Д. А. Абашеев Д. Д. Амоголонов хоёрой бэшэhэн «Орфографическа словарь» хэблэгдэн гараа hэн. Л. Д. Шагдаровай «Буряад орфографиин дүрим», К. М. Черемисовэй «Орфографическа словарь» 1962 ондо хэблэгдэбэ.

Тэрэшэлэн буряад лексикые гуримшуулха гэхэ гү, али үгэнүүдые зүбөөр хэрэглэдэг болохо талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэhэн. Гээгдэнги байhан буряад арад Коммунис партиин хүтэлбэреэр, ород арадай туhаламжаар капитализмын үе сагые үнгэрэн шууд гаража, сэхэ социализмда шэлжэн ороhон юм. Нимэ ехэ алхам хэжэ, шэнэ ажабайдалтай болоhон буряад арад хадаа олониитын шэнэ харилсаае нэрлэн үгүүлхэ үгэнүүдгүй байшоо. Олониитын-политическэ, философско, научно-техническэ ойлгомжонуудые үгүүлхэ термин-үгэнүүд хомордоhон байлтай. Тиимэ ушарhаа үнгэрhэн сагай туршада манай литературна хэлэндэ шэнэ үгэнүүд ехэ олоор абтаhан байна.

Буряад ~~литературна~~ хэлэн хадаа үгэнүүдээ баяжуулхадаа хоёр арга хэрэглээ: нэгэдэхеэр, түрэлхи хэлэнэй нютаг хэлэнүүдэйнгээ, хуушан монгол хэлэнэй арга боломжонуудые хэрэглэн, хуушан үгэнүүдые шэнэ удхада тааруулан абадаг hэн. Хоёрдохёор, ород үгэнүүдые сэхэ абажа, мүн бусад арадуудай үгэнүүдые ород хэлээр дамжуулан абажа, өөрын үгэнүүд болгодог байгаа. Совет засагай табин жэлэй туршада олохон үгэнүүд ондоо хэлэнүүдhээ дамжуулан абтаба. М. Н. Имехеновэй, Ц. Ц. Цыбиковэй, Д. Ч. Черниновэй зохёоhон дүшэ мянган үгэтэй «Ород-буряад хэлэнэй словарь», К. М. Черемисовэй зохёоhон 25 мянган үгэтэй «Буряад-ород словарь» буряад хэлэнэй үгынь баялигые гуримшуулха хэрэгтэ ехэ туhа хүргэhэн.

Буряад лексикэ нилээд ехээр хүгжэhэн байбашье, гүйсэд гуримшуулагдаа гэжэ тоолохын аргагүй. Мүнөө үедэ буряад литературна хэлэнэй лексическэ байгуулалта гэхэ гү, али үгэнүүдэй гурим дүрим гүйсэд түхэлдөө орожо шадаагүй гэхэдэ боломоор. Олонхинь шэнээр бии болгогдоhон, ондоо хэлэнүүдhээ абтаhан терминүүд, үгэнүүд литературна хэлэндэ бүхөөр ороодүй. Элдэб терминүүд ондо ондоо удхатайгаар хэрэглэгдэнэ. Мүнөө үедэ буряад литературна хэлэнэй үгэнүүдэй удха тайлбарилhан дүрим-словарь зохёохо гээшэ тон шухала болоод байна.

Бүлэг авторнуудай бэшэhэн «Буряад хэлэнэй академическэ грамматика» гэжэ хоёр хубиhаа бүридэhэн номууд хадаа буряад хэлэнэй грамматическа байгуулгые шэнжэлхэ талаар ехэ теоретическэ амжалта болоно. Эдэ номуудые «Зүүн зүгэй литература» гэhэн Москвагай хэблэл 1962 ондо гаргаhан юм.

Буряад арадай хэлэ бэшэгые шэнжэлхэ эрдэм нилээд урагшаа дабшаа. Түрэлхи хэлэнэй гол асуудалнуудаар 1953 ондо научна конференци болоhон.

Буряад хэлэнэй хэлэлгын хубинууд тушаа гараhан арсалдаата асуудалнууд элирүүлэгдэбэ. Тиимэ болохолоороо, түрэлхи хэлэнэй хэлэлгын нэрэтэ гол хубинууд тушаа, мүн бусад шухала асуудалнууд тушаа шэнжэлэлгэ хэгдэhээр.

Манай хэлэнэй грамматическа байгуулгань, илангаяа тэрэнэй морфологинь hүүлэй үедэ hайсахан шэнжэлэгдэhэн байна. Буряад хэлэ шэнжэлдэг залуу эрдэмтэд олошоржо, хэдэ хэдэн шэнжэлгэнүүдые хэhэн. Тэдэнэр буряад хэлэнэй грамматическа байгуулгын зарим асуудалнуудые шэнжэлhэн ехэ номуудые хэблэн гаргаhан гү, али тунхаглагдаагүй диссертацинуудаар олон. Жэшээлхэдэ, Л. Д. Шагдаровай «Мүнөөнэй буряад хэлэнэй уран найруулгын үгэнүүд» (1962 он), Ц. Б. Цыдендамбаевай «Монгол хэлэнүүдтэхи түлөөнэй нэрэнүүд» (1952 он), У.-Ж. Ш. Дондуковой «Буряад хэлэнэй хэлэлгын хубинуудай аффиксальна аргаар үгэ бүридүүлгэ» (1964 он), А. А. Дарбеевагай «Буряад хэлэнэй элирхэйлэгшэ» (1953 он), В. И. Золхоевой «Буряад хэлэнэй ритмическэ эмхидхэлэй үгэнүүд» (1957 он), Д.-Н. Доржиевай «Буряадай хуушан монгол бэшэгэй хэлэн» (1955 он) гэхэ мэтэ номууд бии.

Ниитын эрдэмэй институдай нанна хүдэлмэрилэгшэд «Совет үе сөө буряадай литературна хэлэнэй хүгжэлтэ» гэhэн ном 1965 ондо бэшэжэ дүүргэhэн. hүүлэй үедэ буряад хэлэндэ хабаатай элдэб асуудалнуудаар бэшэгдэhэн статьянууд илангаяа олоор хэблэгдэнэ.

Тиигэжэ түрэлхи хэлэнэй грамматическа байгуулгын элдэб асуудалнууд тушаа монографи, диссертаци, богонихон шэнжэлгэнүүд хадаа хоёр ботитой буряад хэлэнэй научна грамматика, hургуулиин номуудые бэшэхэ арга боломжо олгоhон байна. Жэшээлхэдэ: Д. Д. Дугар-Жабоной «Буряад хэлэн» (1-дэхи хуби, багшын hургуулида үзэхэ ном, 1958 он); М. Н. Имехеновэй, Ц. Ц. Цыдыповэй «Буряад хэлэнэй грамматика, фонетикэ ба морфологи» (1-дэхи хуби, 1962 он); Д. Д. Доржиевай, Д. Д. Дугар-Жабоной, Д. Т. Тумуновагай «Буряад хэлэн» гэжэ (2-дохи хуби, багшын дунда hургуулида үзэхэ) ном 1966 ондо гаргагдаhан байна.

Дээдэ hургуулинуудай хэлэ бэшэгэй факультедүүдэй студентнүүдэй үзэхэ ном унинэй хэрэгтэй болонхой байгаа. Тиимэhээ 1958 ондо хэблэгдэн гараhан «Мүнөөнэй буряад хэлэн» гэhэн Д. Д Амоголоновой ном энэ дутагдалые усадхаhан.

Түрэлхи хэлэнэй морфологие шэнжэлhэн хүдэлмэринүүдэй олон байгаашье hаань, простой ба сложно мэдүүлэлнүүдэй синтаксис тухай асуудал hая болотор теоретическэ талаhаа балай шэнжэлэгдээгүй байhан юм.

Г. Д. Санжеев, Д. А. Алексеев, Т. А. Бертагаев болон Ц. Б. Цыдендамбаев гэгшэд буряад хэлэнэй синтаксисые теоретическэ талаhаань шэнжэлжэ байдаг.

Профессор Т. А. Бертагаевай бэшэhэн «Буряад хэлэнэй (научна) грамматика» гэжэ ном (1962 он) соо «Причастна болон деепричастна оборудууд», «Сложно мэдүүлэлнүүд» гэhэн бүлэгүүд бии. Профессор Т. А. Бертагаев хадаа сложно холбогдоhон мэдүүлэлнүүд хайшан гээд бии болодог бэ, хүгжэнэб гэхэ мэтэ асуудалнуудые ехэ олон баримтануудаар тодорхойлно, буряад литературна хэлэнэй элдэб дахуул мэдүүлэлнүүдые илгааруулха ёhо гуримые теоретическэ талаhаань батална.

Литературна хэлэнэй простой мэдүүлэлэй синтаксис тухай нүхэр Ц. Б. Цыдендамбаев шэнжэлгэ хэжэ, научна грамматика соо тунхаглаа.

Буряад хэлэнэй грамматическа байгуулгын бүхы асуудалнуудые шэнжэлхэ талаар хэгдэжэ байhан теоретическэ хүдэлмэринүүд үргэлжэлэгдэhөөр. Ушар юуб гэхэдэ, буряад хэлэнэй хүгжэлтын түүхые бүри гүнзэгыгөөр шэнжэлээл hаа, олонхи шухала асуудалнуудые зүбөөр тайлбарилжа шадагдаха гэхээр. Зүгөөр, гансал буряад хэлэнэй бэшэ, мүн тэрэндэ дүтэрхы бусад монгол изагууртанай хэлэнүүдэй грамматическа бүхы үзэгдэлнүүд гүйсэд шэнжэлэгдэхэ ушартай.

Совет засагай үедэ буряад хэлэн үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болонхой. Хэрбээ урдань хуушан литературна хэлэн дээрэ хэрэг хүтэлбэрилдэг, hургуулида ном заадаг, шажанай болон түүхын хроникальна литература бэшэдэг байгаа hаа, харин мүнөө литературна хэлэн бүри үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болоо: нэгэдэхеэр уран зохёолдо, газетэ болон журналнуудта, олониитын-политическэ, уран hайханай, hуралсалай болон хүдөө ажахын литературада ородhоо буряад хэлэн дээрэ оршуулхада хэрэглэгдэнэ; хоёрдохёор, hургуулинуудта ном заахада; гурбадахяар, театрта радиодо, телевиденидэ хэрэглэгдэнэ; дүрбэдэхеэр, буряадай литературна хэлэн дээрэ, ород хэлэнтэй хамта, олониитын дунда үзэл сурталай ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулагдана. Тиимэ болохолоороо, Совет засагай үедэ буряад литературна хэлэнэй олониитын үүргэнь нилээд ехэ болоо.

«СССР-эй арадуудай хэлэнүүдые шууд хүгжөөхэ ябадалые саашадаа хангаха шухала» гэжэ КПСС-эй шэнэ Программа соо хэлэгдэhэнэй ёhоор, хэлэ бэшэгэй эрдэмтэд түрэлхи хэлэнэйнгээ шухалын шухала асуудалнуудые амжалтатайгаар шиидхэжэ байна. Эдэ асуудалнуудай гүйсэд шэнжэлэгдээд байхада, буряад хэлэн тухай эрдэм урагшаа ехэ алхам хэхэ байhаниинь лабтай.

У.-Ж. ДОНДУКОВ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

Гоё hайхан тухай хөөрэлдөөн

УРАН ЗУРАГ ХАРАХАДА ЯАХАДАА УРМАТАЙБ?

БАЙГААЛИИН гоё hайханиинь хүнэй сэдьхэл хүдэлгэдэг. Гэбэшье, тэрэ яахадаа бидэндэ тиимэ hайханаар үзэгдэдэг бэ, ямар гэжэ шэдитэ хүсэн хада уулануд, ой дайдада, уhа толинууд болон сэнхир набша соомнай, сэхынь хэлэхэдэ, бүхы байгаалидамнай зангидаатай байна гээшэб? Бидэ, юрын хүнүүд, тэдэ хүсэнүүдые хүрэhөөр харадаггүйбди. Харин энэл байгаалиин уламжалан, уран зураашын искусствын зохёолоо бэелүүлээд байхадань, нээрээшье нимэл хадань hайсамаар ха юм, энэнhээ урагша иимэ ойлгодоггүй байгаа гээшэб гэжэ гайхадагбди. Тиин уран зураашан хадаа манай сэдьхэл байгаалиин hайхан хоёрой хоорондохи холбоое бүри эли болгожо, нэгэ, гүнзэгэhэн удхатай бодол, мүн мэдэрэл харуулжа үгэбэ бшуу. Тэрэнэй дамжуулhан мэдэрэл бидэнэй сэдьхэлэй мэдэрэлтэй бэе бэеэ ололсожо, нимэл эрмэлзэлнай ханаба.

Иигэжэ байгаалиин гоё hайханиие үнгэрhэн сагай элитэ зураашад Саврасов, Васильев, Куинджи, Левитан болон бусад мартагдашагүйгөөр өөрын зондо харуулhан гээшэ. Энэнэй hүүлээр байгаали тухай шэнэ юумэ хэлэхэм, тэрэниие шэнээр харуулхамни гэжэ hэдэхэ гээшэ бэрхэтэй хэрэг гэhэнишүүгээр зариман hанадаг. Тээд үнэхөөр бэлигтэ уран зураашa гээшэ арга боломжоор баян байдаг лэ даа. Тэрэ байгаaляар дамжуулан хүн тухай хөөрэдэг. Тиимэ зураагуудай нэгэниинь Ц. С. Сампиловай «Түнхэн» болоно. Орьёл үнгэтэ Саянай уулануд хүнэй сэдьхэлые омогорхол түрүүлдэг, тэндэхи тунгалаг агаар булагай хүйтэн амисхаал үзүүлдэг. Шэрүүншье hаа, hайхан байгаалитай энэ нютагта зориг зоригтой дорюун, юумэнhээ айдаггүй, урагшаа hанаатай, ужам зориохитой хүнүүд hууна гээшэб! Тэр хүнүүдтэй нүхэсэжэ үзөө hаа hайн hэн хаб! Иигэжэ ахамад зураашан буряад хүн тухай хөөрэжэ үгэхэ юм. Нимэл хадаа уран зураг искусствын нэгэ бүтээл болоjо, арад зониие дүрбэн тэгшээр хүмүүжүүлхэдэ, тэдэндэ hайн hайханиие ойлгуулжа, гэрэлтэ ерээдүй үе сагай амисхаалые тэмсэхэдэнь туhалха зэбсэг болоjо шадана бшуу. Энэ зэбсэгээр бүхэшье хэжэ болохо. Тиимэhээ тэдээ айхабтар хүсэтэй, социалис искусствын, тэрэ тоодо социалис реализмын жама ёhоор бэшэгдэhэн уран зурагай саашадаа хүгжэлгэдэ манай Коммунис партиин тон анхарал хандуулдагынь эли болоно бэшэ гү?

УГАЛЗЫН hайхан нугалбари, түрэй дүрэ, зүhэ, абяанай, hайхан хэлэгэ, үгын гүнзэгы баялиг искусствын бусад зүйлнүүдтэ хэрэглэгдэдэг hаань, зурагта шэрын шэди, гэрэлэй туяа гол үүргэ дүүргэдэг. Тиимэhээ зураг гээшэ нюдэнэй хүжар болоhон образууд мүн. Хэрбээ хүгжэм ойлгожо hурахын тула дуунай аялга хадуужа шадаха хэрэгтэй hаа, зураг ойлгохын тула хёрхо нюдэтэй байха ёhотой, шэрын үнгэнүүдые уншажа hураха зэргэтэй. Жэшээнь А. А. Рыловой «Сэнхир алас» гэжэ зураг ойлгохые оролдоод үзэе. Тон түрүүшынхеэ, ойр зуурхана хараад болин сасуу бидэ сэнхир хүхэ огторгойн гүнзэгые, тэрэнэй гүн тунгалагта зэлэ татажа ябаhан шубуудые ухаандаа хадуухабди. Тэрэнhээ ондоо шэнжэнүүдыень бүшье обёорое, зүгөөр бидэ зурагай «хүгжэмдэ» абтаа бшуубди. Юуб гэхэдэ, сэнхир хүхэ огторгойн гүн ба ниидэжэ ябаhан шубууд хоёр сэдьхэлдэмнай баярай мэдэрэл, hайхан бодол түрүүлжэ, бэеэ хүнгэдөөдхинэ бшуубди, хабарай сэнгэлиг үдэр талада гараад ябаhан шэнги болонобди. hүүлээрнь, үшөө дахин бүри лаблажа харахадаа, тэрэ уран зурагайнгаа шэдидэ бүри абтаха, тэрэнэй гүнзэгы удхые ойлгожо, бэедээ туhа абаха аргатай болоно бшуубди. П. А. Федотовой «Анкор, үшөө дахин анкор» гэжэ суута зураг «Сэнхир аласта» ороходо гансата ойлгогдолог зохёол юм. Хаанта засагай үеын хүдөөгэй нэгэ хилын харуулшанай байдал тэрэ үе сагай уйтай байдалые айхабтар үнэнөөр гэршэлнэ, түб газарhаа таhаршаhан иимэ гарнизонуудтахи сэрэгшэдэй ажабайдал бүхы хаанта үеын хүн зоной архи, хаартаар үнгэрдэг мунхаг байдал тухай хөөрэнэ. Энэ удхые гаргахын тула уран зураашa харанхы hүниин дунда модон гэр соо шубуун дэнгэй ойро бодолгодо хатанги сэрэгшые зураглана. Тэрэ мухардаhан ажабайдалhаа гараха нүхэеэ олоногүй, тиимэhээл архи ууха, хаарта наадаха баатай болоно. Энэ социальна дарлалта дороhоо гарахын тула сэрэгшэ ондоо харгы бэдэрхэ ушартай гэhэн бодолдо бидэ ерэнэбди.

БИДЭ МҮНӨӨ шэрээр зураhан зурагууд (живопись) тухай, тэрэнэй арга боломжонууд тухай хэлэбэбди. Тэрээнhээ гадна, графика гэжэ байдаг. Энэмнай харандаш туш хоёроор сагаан саарhан дээрэ зураhан зураг юм. Иимэ зурагта зурлаа, халтан, гэрэл ехэ удха шанартай. Уран зурааша шэрын орондо зурлаагаа, гэрэл, халтан гэхэ мэтые зүбөөр хэрэглэжэ дүрэнүүдые гаргадаг. Үгышье hаа модон, шабар, шулуун дээрэ зурагайнгаа хэб зураад, тэрэнээ сагаан саарhан дээрэ сохижо болохо. Хэдэн олон үнгэтэ шэрэ хэрэглэhэнhээ энэ арга үлүү ехэ боломжотой, тиимэhээ илангаяа харуулан ойлгуулха агитацида, элдэб плакат, газетэ, шарж гэхэ мэтые зурахада таатай байна.

ГРАФИЧЕСКА зураг гээшэ скульптура, хүгжэм, шүлэгэй мүрнүүдтэ адли үнэтэй юм. Тэрэ авторай бэелүүлhэн ори ганса зураг байхаяа hанадаг шуу. Уран зурааша ямар нэгэн газарта ябууд зураад гарашаhан байдаг. Энэнь гэнтэ гэнтэ дээрээ ахагүй искусствын зохёол байхаяа hанадаг гээшэ. Тиимэhээнь энэ мэтын зохёолнууд— офорт, литографи, ксилографи, лингравюра—ехэ гамтай, hайнаар хадагалагдаха, хэрэглэгдэхэ ёhотой. Тэрэниие модон, түмэр, саарhан дээрэ бэелүүлжэ болохо тээ hэмди. Тиимэhээ модон дээрэ бэелүүлэгдэхэ графическа зураг маягайнгаа талаар түмэр дээрэ бэелүүлэгдэхэhээ ондоо байдаг. Юундэб гэхэдэ, модон зөөлэн ха юм, тэрээн дээрэ элдэб орёо hиилүүр гаргажа болохо, харин тиихэдэ түмэр дээрэ зурахада бэлэн, эли дүрэ hиилэхэ хэрэгтэй. Уран зурааша Н. Н. Куприяновай «Крейсер «Аврора» гэжэ модон дээрэ hиилэhэн зураг бултанда мэдээжэ ааб даа. Революциин дүлэтэ үдэрнүүдэй hэбшээн, тэрэ үеын сагай амисхаал энэ зураghаа дагадаг. Илангаяа hүниин харанхы соо яларhан прожекторнүүдэй гал туулган хүндэ үүлэнүүдые hэтэ дабан туяатаха юм. Энэ туяа городто туланхай, городые гэрэлтүүлжэ эхилэнхэй. Бүхы байдал юртэмсэдэ үзэтдөөгүй нэгэ юумэнэй болоhые гэршэлhэн шэнгеэр зурагдаа.

УРАН ЗУРААША модон дээрэ яагаад иимэ амисхаал, удха гаргажа шаданаб, hүртэй алхамаар шэнэ сагай ерэжэ байhан тухай яагаа бэрхээр хөөрэнэб? Энээндэ харюусахын тула хабтагай дээрэ зураатай уhанай нюрууе харая. Тэрээн соо нэгэ жэгдэхэн аажам байдал үзэгдэнэ. Харин тиихэдэ огторгойдо үймөөн, мэгдэл. Энэ хоёрой хоорондо буунуудаа үргэжэ байhан крейсер урагшаа эрмэлзэhэн шэнгеэр харагдана, тиихэдэ буугай дохёогой сахилгаанай туяан шэнэ гэрэл эдэ бүгэдэндэ оруулна. Модон зөөлэн, хурса хутагада бэлээр абтадаг дээрэhээнь үдхэншье болоhон, мүн hиирэгэршье болоhон нариихан зурлаануудаар уран зурааша гравюрадаа шэнэ шэнжэнүүдые оруулна. Харин шэрээр зураха болоо hаа, тэрэ шэрээ үдхэн, шэнгэн болгожо байгаад хэрэглэхэ hэн. Тиимэ болохолоороо живопись гравюра хоёр адли тэгшэ арга боломжотой, зүгөөр гравюрань бүри үргэнөөр хэрэглэгдэхэ аргатай юм.

Ушар юуб гэхэдэ, бэлигтэй уран зурааша, бэрхэ hиилүүршэ хүн мэргэжэлээ hайн шудалаад байгаа хадаа, гравюра дээрэ элдэб үнгэ «харуулжа» шадаха байна. Тиигэжэ тэрэ зохёолоо улам хурса, уран болгодог. Тиимэ зураашын арга боломжошье ехэ, гүнзэгы бодолшье харуулжа шадаха байна. Жэшээ болгон Рембрандтын «Гурбан модон» гэhэн офорт — богонихон hиилүүр зураг хаража үзэе. Юрын лэ нэгэ байгаалиин үзэгдэл—добуун дээрэ гурбан модохон ургажа байна, хоёр талаарнь нэмжээ үргэн тала үнгэрнэ. Эгээл залинта аадарай замхаад, саашалжа ябаhан үшөөл бүрхэг үүлэнүүдэй саанаhаа наран игаажа, шаргал туяагаа ами ороhон тала руу адхажа байна. Бидэ наранай тэрэ туяае шаргал гэжэ hананабди, тиигэжэ этигэнэбди. Юундэб гэхэдэ, модон дээрэ тиимээр hиилэгдээ, модоной үнгэ дээрэ бууhан тэрээхэн зурлаанууд наранай гэрэлдэ элдэбээр үнгэтэхэ байна бшуу даа. Зурлаагай гүнзэгые эридээр, налуугаар hиилэhэнhээнь наранай гэрэл тэдээндэнь тудахадаа hолонго мэтэ элдэб үнгэ гаргана. Иигэжэ hиилэдэг уран зураашад тиимэшье олон бэшэл даа. Рембрандhаа гадна Гойя, Россида—Шевченко, Шишкин гэгшэд лэ энэ талаар амжалта туйлаhан байха. Уран зурагай түүхэдэ гравюра гээшэ 17 зуунай үеhөө эхилжэ үргэнөөр хүгжэhэн юм.

БИДЭ МҮНӨӨ үнгэтэ шэрээр бэелүүлhэн уран зураг (живопись), hиилэжэ, карандашаар ба тушаар зуража бэелүүлhэн нэгэл үнгэтэй зураг (графика) хоёр тухай тобшохоноор хөөрэбэбди. Энэмнай искусствын нилээд хүсэтэй, арга боломжоор ехэ зүйлнүүдэй нэгэн мүн. Тиимэhээнь уран зурагаар дамжуулан ажабайдал, хүн тухай хөөрэхэhөө гадна, бүхы олониитые hайн hайхан мэдэрэл тээшэ, hайн hайхан хани нүхэсэл тээшэ элсүүлэн хүмүүжүүлхэдэ туhатай. Гадна арад зоншье уран зураг хараха дуратай байдаг гээшэ. Тэдэнэр уран зурагай, бүтээлэй музейнүүдтэ ерэхэдээ бэедээ туhа абаха гэжэ, шэнэ юумэ ойлгохо гэжэ ородог. Тиигэжэ бүхэдэлхэйн гайхамшаг зураашадай нангин бүтээлнүүдэй шэди доро гоё hайханай эрхим нүлөө бэе дээрээ үзэжэ, сэдьхэл зүрхөөрөө, ухаан бодолоороо баяжанабди. Эгээл тиимэhээнь манай түрэл Коммунис парти совет искусствын саашадаа хүгжэхын түлөө юушье гамнадаггүй, шэнэ амжалтануудта саг үргэлжэ зоригжуулжа байдаг. Тиигэжэ уран зураг совет хүнүүдые дүрбэн тэгшээр, коммунис үзэлтэйгөөр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ сэгнэгдэшэгүй үүргэ дүүргэнэ.

А. БЕЛЬГАЕВА,
Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ музейн хүдэлмэрилэгшэ.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

ВЬЕТНАМАЙ ДЕМОКРАТИЧЕСКА РЕСПУБЛИКА. **Ханой хотые агаарhаа хамгаалха ракетнэ Н-скэ дивизиондо дайшалхы тревого болобо.**
ТАСС-ай фотохронико.

Арадай засагта Венгридэ жэл бүри гэр байра олоор баригдадаг боложо байнхай. Ороной түб хотын Келенфёльд райондо хүн зоной ажаhууха шэнэ квартал бодхоогдоо. Үнгэрhэн хоёр жэлэй туршада тэндэ 2456 байра баригдаhан юм. Жэлэй эхинhээ хойшо 2000 шахуу байра ашаглалгада оруулагдаа.

МТИ—ТАСС-ай фото.

„Буряад үнэндэ" бэшэhэнэй hүүлээр

АВТОБУС ЯБАДАГ БОЛОХОНЬ

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Одон» совхозой түб hуурин—Хүсөөтэ тосхон хүрэтэр маршрудтай автобусой Улаан-Үдэhөө ябадаггүй дээрэhээ тус совхозой ажалшадта город ошохо, ерэхэдэнь тон муу байhан. Тиимэhээ Улаан-Үдэhөө «Одон» совхоз хүрэтэр шууд маршрудтай автобус ябуулдаг болохые Хүсөөтэ, Шэнэhэтэ нютагуудай ажалшад хүсэнэ гэhэн бэшэг манай газетын июлиин 3-най номерто толилогдоhон юм.

Тэрэ бэшэг тушаа Буряадай автотранспортын управлениин начальнигай орлогшо А. Колесков «Буряад үнэн» газетэдэ иигэжэ мэдээсэбэ:

«Одон» совхозой түб hуурин хүрэтэр сэхэ маршрудтай автобус ябуулхада харгы замайнь али зэргэ таарамжатай байhан тухай тусхай комисси гаража шалгаба. Загарайн аймагай Шабур тосхон хүрэтэр Улаан-Үдэhөө үдэр бүри ябадаг автобусой маршрудые «Одон» совхозой түбтэ хүрэтэр саашань hунаахада ямаршье hаадгүй, харгынь hайн гэжэ тус комисси үзэбэ. Гэбэшье, гол харгыhаа гаража, Хүсөөтэ тосхондо орохо газарайнь замай муушаг байhан тула тэрэниинь нютагай зоной хүсөөр заhажа болохо байhые тэндэхи сомоной Соведэй түрүүлэгшэтэй зүбшэлhэн байна. Тэрэ харгыда заhабари хэгдэhэнэй hүүлээр Улаан-Үдэ — «Одон» совхоз гэhэн сэхэ маршрудтай автобус августын 1-hээ ябажа эхилбэ».

Совет-Монгол хани барисаанай бүлгэмэй отделенидэ

Советскэ Союздахи буддын шажантанай түбэй управлениин түрүүлэгшэ бандида хамба-лама Ж. Д. Гомбоевой уряалаар СССР-тэ ерээд амаржа байhан монгол буддистнуудай толгойлогшо бандида хамба-лама Гомбожавтай совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй Буряадай отделениин правлениин түрүүлэгшэ А. У. Хахалов уулзажа, хөөрэлдөө.

Бандида хамба-лама Жамбал-Доржо Гомбоев, совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй Буряадай отделениин секретарь Ц. Ц. Дондуков, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэ жашанай хэрэгүүдые эрхилдэг соведhээ Буряадай АССР-тэ байдаг этигэмжэтэ Д. Б. Очиржапов гэгшэд хөөрэлдөөндэ хабаадалсаа.

МАНАЙ АЙЛШАД

Буряадай ниислэл Улаан-Үдэ хотодо Херсоной эстрадна ансамбль гастролёо эхилбэ. Уржадэр эдэнэр ород драмын театрай байшан соо түрүүшынгээ концерт табижа, харагшадта һайшаагдаба.

Ехэ хошон, энеэдэтэй хөөрөөнүүд, аялгаар һайхан арадай дуунууд, һонин акробатическа, циркын номернууд херсонойхидой нааданай гол зүйл болоно. Айлшадай дундаһаа ород арадай дуунуудые гүйсэдхэгшэ Зоя Суровая, хүгжэмшэн Эдвард Капелевич болон бусад түрүүшынгээ нааданһаа эхилжэ манай ниислэл хотынхидай дура буляагаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Ю. Подгорная Д. Ямбулатов хоёр хүгжэмэй үдэшэлгэ доро акробатическа номернуудые харуулжа байна. 2. В. Федорова, В. Захаров ород арадай дуунуудые гүйсэдхэнэ.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

ТАСС-ай корреспондентнүүд Софиһаа шэжэ дамжуулна:

ФЕСТИВАЛИИН ДУУ, ХҮГЖЭМЭЙ ТҮЛӨӨ ШАНДА ХҮРТЭГШЭД

Софида скрипачнуудай конкурс үдэшэлэн орой дүүрэә. Алтан медальнууд Татьяна Гринденко, Расма Лиелман (СССР), мүн болгар ханинар Минчо Минчев, Васил Димитров гэгшэдтэ олгогдоо. Конкурсоор Мария Масалахи, Аро Богданян (СССР) гэгшэд илажа гараба. Энэ мүрысөөндэ эрхимлэгшэдэй дунда Венгриин, ГДР-эй, Польшын, Румыниин, Чехословакиин, Югославиин, Японой түлөөлэгшэд, мүн фестивалиин эзэд бии.

* * *

Арадай дуунуудые эрхимээр гүйсэдхэгшэдэй нэрэ алдар мэдээжэ болоо. Совет артистнууд Бахтиар Юлашев, Юрий Демчук, Александра Федотова, Софья Ротар гэгшэд дахяад нэгэдэхи шанда хүртэһэн байна. Эдэнэр алтан медальнуудые абаа. Болгариин, Монголой, Индиин артистнууд мүн тиимэ шагнал хайрада хүртэбэ.

* * *

Фольклорой бүлэгһөө Белоруссиин квартет, Болгариин гурбан коллектив алтан медаль абаа. Ансамбльнуудай талаар арадай дуунуудые эрхимээр гүйсэдхэбэ гэжэ «Воронежой басагад», «Гордела» гэжэ манай коллективүүд тоологдоо. Тэрэшэлэн КНДР-һээ ерэһэн студентнэр-дуушадай ансамбль илажа гараа.

* * *

Эдир уран зураашадай бүтээлнүүд фестиваль дээрэ харуулагдаа. Тиихэдээ 75 медаль, Хүндэлэлэй 60 грамота барюулагдаба. «Вьетнам» гэһэн асуудалаар Болгариин 12 наһатай һурагша Димитр Ванковой зураг эрхимдэ тоологдоо. «Эб найрамдал» гэһэн асуудалаар ГДР-эй 7 наһатай Дербел Тилеман эрхимлэбэ.

* * *

Совет залуу пианист Владимир Бубин пианистнуудай конкурсдо фестивалиин «Орфей» гэжэ ехэ шанда, алтан медальда хүртэбэ. Тэрээнтэй хамта, болгар эхэнэр Евгения Захариева бии. Тэрэшэлэн Болгариин, Румыниин, Венгриин, ГДР-эй пианистнууд шанда хүртэһэн байна.

„ДАЙН ХЭРЭГГҮЙ“ гэж[э] эдиршүүл мэдүүлнэ

Фестивалиин олон үнгэтэ сэсэгтэй тугууд Бол[гариин] ниислэл хотодо 9-дэхи үдэрөө налбажа байнхай. [...] гадуудай олонхинь дайнай һүүлээр түрэһэн хү[...] Эдэ хүбүүд, басагад бомбодолго, гал түймэр, [...] лагерь гээшые оройдоошье үзөө хараагүй юм. [...] эдэнэр дайн сэрэгтэ зэбүүсэнэ. Бүхы дэлхэйн эди[р...] луушуул ээрхэг түримхэй, дай жүрөөдэһэн харх[...] ра хүсэнүүдэй харгыень хааха гэжэ ваһажаал бол[...] зонтой хамта эрид шиидэнги байһанаа харуулба.

Хиросима, Нагасаки хотонуудта үхэл зоболон [...] руулһан августын 5-да Бүхэдэлхэйн IX фестиваль[...] на зэбсэгтэ эсэргүүсэн, амгалан тайбан байхын [...] тэмсэхэ үдэр үнгэргөө. «Дайн сэрэг хэрэггүй!» [...] уряатай ехэхэн фотовыставкэ Софида нээгдээ. Фе[стиваль] дээрэхи эб найрамдалай үдэртэ зорюулжа с[...] сменүүд нуур дээрэ олоороо тамарһан байна.

Мүнөөдэр эдиршүүлэй хуралдаан дээрэ полити[...] экономическа, социальна, соёл гэгээрэлэй талаа[р] луушуулай эдлэхэ эрхэ хамгаалһан конференци бо[...] үргэлжэлөө. «Национально-сүлөөрэлгын, амгалан та[йбан] байхын түлөө, империализмда, колониализмда эсэ[ргүү] тэмсэлдэ студентнүүдэй эмхи зургаануудай дүү[...] үүргэ» гэһэн политическэ семинар дүүрэбэ.

Совет түлөөлэгшэд Грециин залуушуултай, Юг[осла]виин болон Болгариин үетэн нүхэдтэеэ уулзаһан [бай]на. Манай артистнууд фестивалиин 9-дэхи үдэрэй [...] һайханай программые амжалтатайгаар дүүргэв.

Тэмсэжэ байгаа Вьетнамтай һаналаа нэгэдэлгын үдэрнү[үд]

Софидахи Залуушуулай, студентнүүдэй бүхэдэл[хэйн] фестиваль дээрэ Студентнүүдэй уласхоорондын хо[лбоо]ной хандалга бэшэг тараагдаа. Тус холбоон энэ [...] ноябриин 17-һоо (Студентнүүдэй уласхоорондын [хол]бооной һаналаа нэгэдэлгын үдэр) ноябриин 30 бо[лотор] Вьетнамтай һаналаа нэгэдэлгын ехэ тэмсэл үнгэр[...] уряалһан байна. Энэнь бүхы дэлхэйн олониитын [...] Америкын ээрхэг түримхэйшүүлые улам ехээр га[...] дуулха зорилготой уласхоорондын тэмсэл болохо [...] той гэжэ хандалга соо хэлэгдэнэ.

(ТАСС-ай тусхай корр.)

Софи, августын 5.

СОФИ. **Залуушуул ба студентнэрэй бүхэдэлхэйн IX-дэхи фестиваль. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: совет, [...] басагадай уулзалгын үедэ.**

ТАСС-ай фотохронико.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО — ХИЛЫН ЦААНАҺАА

Эквадорой коммунистнуудай съезд

ГУАЯКИЛЬ. (ТАСС). Эквадорой Коммунис партиин VIII съезд хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр.

Съездэ хабаадагшадые хэдэ хэдэн аха дүү коммунис партиин делегацинуудай хүтэлбэрилэгшэд амаршалаа. КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн П. В. Ковановай үгэ хэлэхэдэ, делегадууд нэрьесэ альга ташаа. Тэрэ Эквадорой коммунистнуудай съездэ КПСС-эй ЦК-гай эльгээһэн амаршалгын бэшэгые уншаад, дурасхаалта бэлэгүүдые барюулаа.

Амаршалгын түлөө съездын президиумэй түрүүлэгшэ Педро Саад халуун баясхалан хүргөө. Баатарлиг вьетнам арадтай саашадаашье талархахаар, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй нягта жагсаалтай байлгада бүхы хүсөөрөө туһалхаар, энэ жэлэй эсэстэ Москвада болохоёо байһан коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөндэ хабаадалсахаар эквадор коммунистнуудай шиидэнги байһые элирхэйлбэ.

ДРВ-гэй МИД-эй түлөөлэгшын мэдүүлгэ

ХАНОЙ. (ТАСС). Сагаан байшангай августын 1-дэ хэһэн мэдүүлгые ДРВ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министерствын түлөөлэгшэ буруушаахадаа, тэрэнь олониитые мэхэлхэ, Вьетнамда эсэргүү ээрхэг түримхэй дайн байлдаа шангадхаһан баримтые далдалан нюуха һэдэлгэ болоно гэжэ тэмдэглээ.

Вьетнамай информационно агентствын дамжуулһан ДРВ-гэй МИД-эй түлөөлэгшын мэдүүлгэ соо иигэжэ хэлэгдэнэ: ДРВ-гэй правительствын «бэеэ бариха» хэмжээнүүдые абаад байхадань лэ, Хойто Вьетнамые бомбодолгоёо США хүсэдөөр болюулха гэээд Париждахи тусхай хөөрэлдөөнүүдэй эхилһээр гурба шахуу һарын үнгэрөөд байхадашье США-гай правительство урда мэтэ нэтэрүүгээр мэдүүлһэн зангаараа. Париждахи хөөрэлдөөнүүдэй гол асуудал шиидхэлгэһээ зайсахын, хөөрэлдөөнүүдэй урагшатай байлгые һаатуулхын түлөө США бусад мэхэ гохо таргана.

Тиихэдэ Вьетнамдахи ээрхэг түримхэй дайн байлдаае шангадхаха хүсэлэнтэй, мүн Урда Вьетнамда үлэхые һэдэдэг байһанаа США-гай президент Джонсон Гонолулуда июлиин эсэстэ сэхэ элишэлһэн байна бшуу. Вьетнамай алишье хубидань США дайн байлдаае шангадхана гэжэ мэдүүлгэ соо заагданхай. Хойто Вьетнамда, тэрэнэй дилээд ехэ хубидань агаарһаа зэрлигээр добтолго үргэлжэлүүлэгдэһээр. Американ шэнэ шэнэ сэрэгүүд, мүн туһамарша оронуудайнь сэрэгүүд Урда Вьетнамда асаргдажал байһаар. Урда Вьетнамай залуушуулые армида татахын, тэдэниие дайнда США-гай хэрэглэхын түлөө «бүгэдэ ниитын таталга» хэхые Тхиеу-Киин туһамарша бүлэг эрмэлзэнэ.

Париждахи хөөрэлдөөнүүдэй урагшаа дабшадаггүй байһанай түлөө бүхы харюусалгые США дааха ёһотой гэжэ ДРВ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министерство мэдүүлнэ. США хадаа ДРВ-е бомбодолгые, бүхы газар дээрэнь бусад сэрэгэй ябуулгануудые үгэ дуугүйгөөр болюулха, Урда Вьетнамда эсэргүү ээрхэг түримхэй ябуулгые зогсоохо, тэндэһээ өөһэдынгөө сэрэгүүдые, туһамарша оронуудайнгаа сэрэгүүдые гаргаха, Урда Вьетнамай Национальна сүлөөрэлгын фронтые—США-гай ээрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүүсэн, Урда Вьетнамдахи национальна абаралгын түлөө тэмсэл эмхидхэгшэ ба хүтэлбэрилэгшые мэдэрхэ ёһотой.

Аддис-Абебэдэ хэлсээн эхилбэ

АДДИС-АБЕБЭ, августын 6. (ТАСС). Нигериин федеральна правительствын делегациин ба Зүүн Нигериин засаг түрын түлөөлэгшэдэй хоорондо эндэ үсэгэлдэр үдын хойно хэлсээн эхилээ. Хэлсээндэ хабаадажа байһан федеральна правительствын делегациие Энтони Энахоро, Зүүн Нигериин засаг түрын делегациие Одумегву Оджукву толгойлно. Нюусаар үнгэргэгдэжэ байһан хоёр талын уулзалтада Эфиопиин хаан Хайле Селассие, Африкан нэгэдэлэй организациин генеральна секретарь Диалло Телли байлсана. Хоёр талын хоорондохи хэлсээн политическэ бэрхэшээлые гуримшуулха, Нигериин федерациһаа зүүн областиин гараһан тухай Зүүн Нигериин ударидагшадай соносхоһоной, «Биафра республика» гэдэгые байгуулаабди гэжэ мэдүүлһэнэй һүүлээр жэл үлүүтэй сагай урда тээ эхилһэн граждан дайе болюулха зорилготой юм.

Шэнэ ядерна туршалга

ПАРИЖ. (ТАСС). Номгон далай соохи Муруроа арал шадар Франци августын 3-да ядерна шэнэ тэһэлэлгэ хээ.

ДРВ-гэй ДЕЛЕГАЦИИН ТҮЛӨӨЛЭГШЫН ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

ПАРИЖ. (ТАСС). Париждахи тусхай хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадажа байһан делегациин түлөөлэгшэ Нгуен Тхань Ле мүнөөдэр пресс-конференци хэжэ, Вьетнамда США-гай хэжэ байһан гэмтэ ябуулгануудые элишэлээ.

«Бэеэ баринги байха» тухай өөрынгөө мэдүүлгэнүүдээр олониитын һанамжые худхуулжал байхатаяа хамта, ДРВ-гэй арадта эсэргүү дайн байлдаагаа США үргэдхэн шангадхана гэжэ Нгуен Тхань Ле заагаа. Куангбинь провинцида США-гай хэһэн ябуулганууд тухай хэдэ хэдэн тоонуудые тэрэ дурдаа. Эдэ тоонуудые Вьетнамда американ империалистнуудай хэһэн сэрэгэй гэмтэ ябуулгануудые мүрдэхэ комисси толилһон байгаа бшуу. ДРВ худар США-гай авиациин добтолжо ороһон сагһаа хойшо 400 мянган хүн зонтой энэ провинци зэрлиг муухайгаар бууддуулжал байдаг. Энэ үе соо американ самолёдууд провинцида миллион үлүүтэй бомбо хаяа, тиихэдэ США-гай корабльнуудһаа 80.000 үлүүтэй снаряд табигдаһан байна. 19 коммуна, 112 тосхон хүсэдөөр усадхагдаа. Тус үе соо 77 больница, 131 һургуули, 50.000 гэр байра һандаргагдаа, хэдэн олон мянган энгэй хүн зон алуулаа.

ДРВ-гэй газарые бомбодолго «хизаарлаха» тухай Джонсоной соносхоһон сагһаа—мартын 31-һээ хойшо американ авиациин добтолгын улам шангадхагдаһан тухай гэршэлжэ үгэһэн мэдээнүүдые Нгуен Тхань Ле дурдаһан байна. Хэрбээ энэ жэлэй түрүүшын гурба һарын турша соо американ авиаци Куангбинь провинцида һара бүхэндэ дунда зэргээр 400 дахин добтолдог байгаа һаа, харин апрельдэ тэдэнэй тоо 700 шахуу, майда мянга үлүүтэй, июньдэ 1200, эсэстэнь июль һарада 2000 үлүүтэй болоо.

ДРВ-дэ эсэргүү бомбодолгонуудые бусад бүхы сэрэгэй ябуулгануудые үгэ дуугүйгөөр болюулха тухай шиидхэбэри США-гай правительствын абалгаһаа Париждахи тусхай хөөрэлдөөнүүдэй ябаса дулдыдаха гээд асуудалнуудта харюусахадаа Нгуен Тхань Ле онсолон тэмдэглээ.

БРАЗЗАВИЛЬДАХИ БАЙДАЛ

БРАЗЗАВИЛЬ. (ТАСС). Конгын (Браззавиль) республикын президент Альфонс Массамба-Деба Браззавилиин радиогой корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө, гүрэнэй захиргаанай түримые нарижуулан һайжаруулха, конституци хубилгаха шухала гэжэ хэлэһэн байха юм. Конституциин мүнөө хүсэндөө байһан дүримүүд, гүрэнэй ёһо гуримууд «республикадахи ажаһуудалай эрхэ байдалда саашадаа таараллахаяа болёо» гээд президент онсолон тэмдэглээ.

Президентын хэлэһэнэй ёһоор, мүнөө үе хүрэтэр абтаһан бүхы хэмжээнүүд, тэрэ тоодо национальна революционно хүдэлөөн тэжэ партиин политбюрогой ажал ябуулгые болюулалга, национальна суглаае тараалга «шэнэ ёһо гурим байгуулгые түргэдхэхэ» зорилготойл байгаа.

Армиин ба гражданска обороной корпусой хүтэлбэрилэгшэдтэй зүблөө хэжэ дүүргэн сасуугаа президент хөөрэлдөө хэһэн байгаа. «Ороной үмэнэ табигдажа байһан политическэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ, тэдэниие шиидхээшьегүй һаа, шиидхэлгэдэ ямараар хандаха арга бэдэрэн олохо» гээшэ заседаниин гол зорилгонь байһан юм гээд тэрэ тэмдэглээ.

Тушаалһаа бууһан урдын правительствын оронд шэнэ правительство байгуулха тухай асуудал армиин ба гражданска обороной корпусой хүтэлбэрилэгшэдтэй президентын шэнэ уулзалга хэхэ үедэ зүбшэн хэлсэгдэхэ гээд хүлеэгдэнэ.

Орон доторхи оршон байдал бүхы дээрээ хуушан хэм хэмжээндээ орожо байнхай. Гэбэшье үнгэрэгшэ субботодо армиин командованяар Браззавильда, Пуэнт-Нуарта табигдаһан харуул болюулагдаагүй зангаараа.

Конгын президентын декредүүд

БРАЗЗАВИЛЬ. (ТАСС). Конгын (Браззавиль) президент Альфонс Массамба-Деба гэгшын августын 5-да гар табиһан декредэй ёһоор, капитан Нгуаби Конгын национальна арадай армиин главна командалагшаар томилогдоо. Мүн лэ августын 5-да гар табигдаһан президентын нүгөөдэ декредэй ёһоор, лейтенант Гома Конгын национальна арадай армиин генеральна штабай начальнигаар томилогдоһон байна.

Энээн тухай «Голос конголезской революции» гэжэ радио мэдээсээ.

ИЮЛИИН ДАЙШАЛХЫ ДҮНГҮҮД

ХАНОЙ. (ТАСС). Американ ээрхэг түримхэйшүүл Урда Вьетнамда ехээр диилдэжэ байһан зангаараа. Урда Вьетнамай арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй частьнуудай июль һарада хаа хаанагүй добтолго хэжэ ороһониинь энээниие гэршэлнэ.

Освобождение агентствын мэдээсэлдэ үндэһэлэн, Вьетнамай информационно агентствын дамжуулһанай ёһоор, Урда Вьетнамай 34 город ба һуурин газарнуудтахи дайсанай бүхэлэгдэһэн пунктнууд болон баазануудта Урда Вьетнамай арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүд добтолоо, Хойто Куангчида 9-дэхи стратегическэ райондо дайсанай хамгаалжа байһан газарта хэдэн шанга сохилтонуудые хээ. Кхесани шадар болоһо байһан дайшалхы ябуулгануудта дүтэшэг Фондиенэй (Тхыа Тхиен провинци) райондо арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгшэд энэ оной июль һарада дайсанай мянга шахуу солдат болон офицерые хүлһөөнь буулгаа.

Хойто Куангнам-Дананг шадар США-гай агаарай-сэрэгэй баазануудта, горючиин болон һомо хэрэгсэлнүүдэй складуудта патриодууд шанга сохилтонуудые хээ. Тус райондо болоһон байлдаануудай үедэ дайсанай 2000 шахуу солдат ба офицер, тэрэ тоодо США-гай, «союзнигуудайнь» 1200 сэрэгэй алба хэгшэд хүлһөө буулгагдаа. Дайсанай 116 самолёт ба вертолёт буудуулан унагаагдаа, гэмтээгдээ. 50 шахуу сэрэгэй ашаанай машинанууд усадхагдаа.

Июлиин 17-һоо 20 хүрэтэр дүрбэн үдэрэй турша соо байлдаа хэхэдээ, Урда Вьетнамай арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгшэд Туйхоа тосхон ба Фуклонг гэжэ районно центр (Биньтхуан провинци) шадар дайсанай урдаһаань добтолжо сухарюулан сохиходоо, США-гай ба Сайгоной туһамарша бүлэгэй 4 ротые хүсэдөөр усадхаа. Дайсанай талаһаа 600 гаран хүн алуулһан, шархатаһан байна.

Бенче провинциин Намбо ба Зионгтром районуудта дайсанай эзэлжэ байһан газарнуудта добтолходоо, Урда Вьетнамай патриодууд дайсанай 1000 гаран солдадые усадхаа, 25 сэрэгэй судные уһанда шэнгээгээ, галдаа, США-гай 14 самолёдые буудажа унагаагаа, гэмтээгээ.

Токиогой муниципалитедэй шиидхэбэри

ТОКИО. (ТАСС). Городтохи ажамидаралда американ сэрэгэй баазануудай горитой аюул тохёолдуулдаг байһые гэршэлһэн материалнуудые сентябрьда суглуулжа эхилхэ гэһэн шиидхэбэри Токиогой муниципалитет баталан абаа. Ниислэлэй районһоо США-гай сэрэгэй баазануудые дары түргэнөөр холодхохо тухай эрилтэнүүдые үндэһэлэн баримталхын түлөө эдэ материалнууд саашадаа Японой американ сэрэгэй командованида дамжуулан үгтэхэ юм.

ТУРЦИ. Ороной олон городуудай үйлсэнүүдтэ хүндэ ашаа нюргандаа үргэлһэн хүнүүдые хаража болохо. Тиимэ ажалай түлөөһэн тон бага байдаг. Наймаашад ба фабрикантнууд ашаа шэрэдэг хүнүүдые олоор хэрэглэхые оролдоно. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Стамбулай нэгэ үйлсэдэ хүндэ ашаатай хүн ябана.

ТАСС-ай фотохронико.

ФУТБОЛДО ДУРАТАЙШУУЛАЙ АНХАРАЛДА

Футболоор «А» классай хоёрдохи бүлэгэй командануудай дунда ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө байгша оной августын 3-да болоһон ээлжээтэ нааданай үрэ дүн тухай мэдээсэе: «Восток» (Усть-Каменогорск) — «Иртыш» (Омск) — 1:0, «Энергетик» (Душанбе) — «Рассвет» (Караганда) — 6:3, «Памир» (Ленинабад) — «Сэлэнгэ» (Улаан-Үдэ) — 4:[...] «Нефтяник» (Фергана) — «А[э]рофлот» (Эрхүү) — 1:1, «Стро[и]тель» (Ашхабад) — «Луч» (Вла]дивосток) — 3:1, «Политотдел» (Ташкентын обл.) — СКА (Шэ[...]) — 0:1, «Томлес» (Томск) — «Кузбасс» (Кемерово» — 3:1.

(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Ерэхэ жэлэй ургасын түлөө» гэһэн түрүү бэшэг. Хяагтын аймагай «Родина» колхоздо үбһэ хуряалгын ябаса тухай А. Дериглазовай корреспонденци. ТАСС-ай шухала мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: партийна хронико. «Һунгагшадай бэшэгээр хандаа һаа...» гэһэн нүхэр Пономаревой статья. «Саратовайхидай дүй дүршэл гүйсэдөөр хэрэглэхэ» гэһэн П. Дубовиковой статья. Түрэл орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда: «Шанга журам хэрэгтэй» гэһэн В. Срибный гэгшын статья. Дэлхэйн һонин. АПН-эй материал.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Сабшалан дээрэ» гэһэн Н. Очировай рассказ. Нютаг нютагай һонин. Соносхолнууд.

САГАЙ УЛАРИЛ

Улаан-Үдын авиаметстан[...]ции мэдээсэһэнэй ёһоор мүнөөдэр республика до[...]торнай бага зэргэ үүлэтэй[...]шэг байха, Хойто-Байгалай ба Баунтын аймагуудта бо[...]роо орохо, бусад аймагууд[...]та бороо орохогүй. Барууна зүгһөө һулаханаар һалхи[...]ха. Байгал шадарай ба хойто аймагуудта 17—22, бусад аймагуудта 22—27, Улаан-Үдэдэ удэрынь 25—27, һү[...]ниндөө 8—10 градус дулаа[н] байха.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд:

г. УЛАН-УДЭ. ул. Ленина. 35. Телефоны: редактора — 54-54. приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря — 66-76. отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 64-36. 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства — 61-35, советского строительства и быта — 69-58. культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-81, информации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Гор. Улан-Удэ. типография Управления по печати при Совете Министров БурАССР

Н-01759. Зак. № 807.